КОНТРОЛЬНЫЙ ЭКЗЕМПЛЯР

Масса а мехкашкара пролетареш, вІашагІкхета!

СЕРДАЛО

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГІалгІай обкома, Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Советен Министрий Советен орган

(С В Е Т)

Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР.

ГАЗЕТА АРАДУВЛ 1923 ШЕРА ДЕНЗ | 84 (4075). | ШИНАРДИ, 14 июль 1970 шу. | Мах 2 кап.

ПОЛИТИКО-МАССОВИ БОЛХ—КХАШКА

Дукха ха йоаццаш хиннача КПСС ЦК июльски Пленуме ше доклад еш повкъоста Л. И. Брежнева аьлар: «Бехкторхаме декхараш латт укх шера юрта боахама къахьегамхоштa хьалхашка. Уж толаме кхоачашдеча дукхагІча даькъе дІаювча культурай хьувкъами хьайбай продуктивности лакхъяра йоаттабеча къоасама, хІара боахаме резервах пайда дикагІа эцара колхозахой, совхозий белхлой, юртбоахама специалисташ оарцагІбаха партийни организацешта харах тийша хургда».

Из гІулакх кхета а деш, республика дукхача партийни организацеша дика вІаштІехьбаьккхаб кхашкара политико-массови болх. Тайп-тайпарча формаех пайда а эцаш, цар механизаторш оарцагІбоах юбилейни шерара хьувкъам боа из беши хаинахьен чуэцара.

КПСС Грозненски райкомо, райкомо, района боахамаша ялат чуэца доладалехьа, шерра план оттайир кхашка бергболча политико-массови балха. Цу гІулакха кийчбир лектораш, пропагандисташ, агитатораш, политинформатораш. Ялат чуэца доладуча денощка арахийцар лаьрхІа йола листовка. Цу тІа белгалдаьхадар района ялат кхедераштa хьалхашка латта декхараш. Цу тайпара листовкаш дІайоаржайир деррига боахамашка.

ХІанз хІара боахама кхашкарча станашка лектораша лекцеш еш тайп-тайпарча темаех, докладчикаша беседаш ю, къамаьл ду политинформатораша, самодеятельни артисташа концерташ уттаду. Дукхача моттигашка юртбоахама дешаех дола документальни фильмаш хьоах. Хьалха латтача механизатораштa хоталь листовкаш-молнеш арахец.

Дукха болх бу укх деношка «Знание» яхача общества Сунженски районни организаце членаша. Уж каст-каста хул боахамий кхашка. Механизаторий дегаш урахьттадеш дек цар хош.

Шаьла районерча механизаторашта дукха езаенна Шалинский культура ЦІен агитбригада. Механизаторш салоІаш болча хана кхоач уж кхашка. Сакъердаме концерташ уттаду бригада членаша.

Цу тайпара масалаш кхы а деладе йиш я. Дукхача партийни организацеша дерттІа кулгалду социалистически яхь, политико-массови балха тайп-тайпарча формаех кхетамца пайда а эцаш, механизаторш оарцагІбоах тІехийца социалистически декхараш кхоачашдара. Цхьабакъда, массанахьа а кхиттa латтац из гІулакх. Цхьаболча моттигашка эсала вІаштІехьбаьккхаб механизатораштa юкъера политико-массови болх. Цу даькъе дукха кхоачамбоацараш да Наьсарен районерча совхозашка. Цигарча юкъьанцарча партийни организацеша йоагІача бесса терко яц ялат кхедераштa юкъе социалистически яхь йоаржаяра, хаинахьа цун итогаш яра, яхье хьалха даттарий сий лакхдара. Кхашкарча станашка кІеанга хул лектораш, политинформатораш, агитатораш. Эсала вІаштІехьбаьккхай гойтара агитаци. Цудухьа тамаш яц цига ялат чуэцача дукха кхоачамбоацараш хилар.

Политико-массови болх эсала латт Шаьла, Ачхой-Мартана, МалгІабика районашкарча цхьаболча боахамий кхашкарча станашка. Цу тайпара кхоачамбоацараш вийслу кхыча районашка а. Цхьабакъда, уж дІахо ца мегаргдац. Партийни организацеш декхарийла я хІара кхай тІарча стане политико-массови болх кхетамца вІаштІехьбаккха. Денна декаш хила деза механизатораштa юкъе тІахьехаме дош. ХІанз эгтара хьалха теркам тІабазийта беза ялат кхедерашта КПСС ЦК июльски Пленума решенеш кІоаргга дІайовзийтара, хІаьта уж толамашца кхоачашде беррига механизатораш оарцагІбахара. Денна итогаш е еза социалистически яхь, лакха доаттаде деза хьалха латтарий сий. Кхашкарча станашка хІара денна хила беза политинформатораш, лектораш, агитатораш. Шерра пропаганда е еза дикагІбарий опыта. Партийни организацеш декхарийла я аргІанарча декхарашка хьежжа эрга а йоахаш гойтара агитаци лелае. Каст-каста аралеца еза листовкаш-молнеш.

Культпросветучрежденеш декхарийла я кхашкарча къахьегамхошта даьрхІа агитбригадаш вІашагІйохка, цар репертуар па хаддаш тоае.

Сакъердаме концерт, кІоарга чулоацам бола лекци, дика информаци, агиторий беседа, документальни фильмаш — из деррига а хІара денна хила деза хІанз кхашкарча къахьегамхошта.

Парте райкомаш декхарийла я кхашкарча къахьегамхошта юкъерча политико-массови балха денна терко е. Из дош каст-каста дувца деза КПСС райкомий бюро заседанешка.

Дика хургда, дІадахача шера санна культура Министерствос, ВЛКСМ обкомо республика районашка гІолла леларгйолаш агитпоездаш вІашагІъехкача.

КПСС ЦК июльски Пленумо колхозахой, совхозий белхлой, юртбоахама специалисташ тІахьийхаб юрта боахам дагІаккхувлара планаш кхоачаши тІехкхоачаши яра кхы а шерагІа дах йоаржаяра. Шеко яц, партийни организацеш из декхар сийлаца кхоачашде юртбоахама къахьегамхой боккъонца оарцагІбоахаргхилар.

СССР Лакхехьарча Совета Президиуме

СССР Лакхехьарча Совета Президиумо телевиденен радиовещанен СССР Министрий Совета союзно-республикански пачхьалкхен комитет дьй СССР Министрий Советерча радиовещанен телевиденен комитетах.

КПСС ГОРКОМЕ

Парте XXIII-ча съездех пул тІехьагІа хиннача КПСС ЦК Пленуми решенеш кхоачашъеш, Новогрозненски мехкдаьтта чакхдоаккхача заводе партийни организаце цхьаболча болх баьб къахьегамхошта идейно-политически кхетам луш, пачхьалкхен планаш ханал хьалха кхоачашъяра уж оарцагІбоахаш.

Болхлошта коммунистически кхетам балара дешаш дувц парткома заседанешка, парторганизацей бюрошка, партийни собранешка. Из болх къаьстта дика бу №№ 1, 3, 6, 7, болча цехашка, заводской центральни лабораторе, кхычахьа.

Парткоме болх беш я 20 сагах латта лекторски группа, йолаш я политинформаторийи агитаторийи йоккха коллектив; политически дешарех дукхача иза еча пропагандаи шерра сеть.

КПСС Грозненски горкомо белгалдаьккха нахиллара цу завода коллективе беча политически кхетамех балха юкъе кхоачамбоацараш а да. Укхаза кІезига еш интернациональни кагирхойи темаех йола лекцеш. Нах баххача беш бола кхетама болх а дикагІа хила беза. Коллективе хІанз а йолаш я къахьегамен производственни дисциплина телаю моттигаш, болхлой дукха балхара дІабувлаза хьанйбелга.

Парте горкома бюрос партком декхарийла лай идеологически болх лакхбе, цунна юкъе ерригача общественни организацеша хьинаре дакъа лоацийта Іалаш а деш.

ХАНАЛ ХЬАЛХА

КПСС ЦК июльски Пленума решенеша дегаш ийдаь болча Надтеречни районе кхаш леладераша укх деношка тІагІертта къахьегарца ханал хьалха кхоачашъяьй Даьхенга ялат доккхара план. Района боахамашкара пачхьалкхен элеваторашка хІанзале дІакхьмад 14000 тонн ялат, оалл 12050 тонн мара йоацача. Цунца цхьана кхоачамболаш фуне лаьрхІа ялат а Іалашдаьд боахамаша.

Районе эгтара хьалха Даьхенга ялат дехка яьнараш «Знаменский», «Надтеречный» яха совхозаш яр. Цар планаг дикке согІа дехкад из бола ялат. Ялат дІахо а доадаш ба района кхаш леладераш.

Района ерригача совхозашка хІанз чуйийне кхашкара ча хьагулдеш а цига гурахь юа культураш дІаера лаьтта кийчдеш а ба.

В. БЕЛЕЦКИЙ,
КПСС Надтеречни района секретарь.

Л. ЗАГАЕВ,
Райисполкома председателя заместитель.

ШОЗЗА ДУКХАГІА ДАЬККХАД

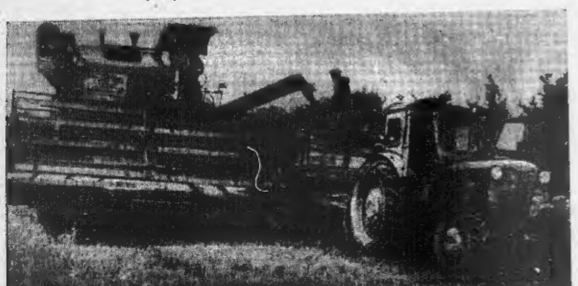

Вай республике эгтара хьалха ялат доккхара план кхоачашъяьраш Гудермеса района «40 лет Октября» колхоза кхаш леладераш бар. Планах 500 тонн доккха дезача 980 тонн ялат Даьхенга дехка баьнаб колхоза кхаш леладераш. Деррига аьрда чудена ялат 2650 тонн я. Дика хьяйкъед колхоза ялат юбилейни шера — юкъера лаьрхІача 26—27 центнер йоал, къаьстта дика хашнах из хиш декхача лаьттaшка. Укхаза цхьайолча участкашка хІара гектара тІара чуэца кІа 35—40 центнерга дІакхоач.

Ялат чуэцача хьинаре къахьег, комбайнераштa юкъе яьржача социалистически яхье хьалхара моттиг яьккхача кхоалагІча бригадерча Мачигов Вахида. Нормах 200 центнер арда дезача, 350 центнер кІа оард цо. Цул дукха тІехьабисаб шоллагІча бригадера Исмаилов Хьасан, Абдулхаджиев Адам, йиьлагІча бригадера Тимербулатов Мохьмад, цхьоалагІча бригадера цун воша Лема, кхыбараш.

Дика болх бу ялат хьатта дІакхухьача шофераша Абдучаев Мовсара, Султанов Супьяна, Байсуев Сайд-Мохьмада, Косумов Лече, кхычар.

Дийдалийтаб колхоза кулгалхоша дІакъара база чІоагІъяра гІулакх. Планах 250 гектара тІа доакъара лаьрхІа шоллагІа культураш дІае езаш бар уж. ХІаьта цар хІанзле 160 гектара тІа дІайийнай уж. ДІаюв культураш кхагІча даькъе хьажкІаш я.

Йоккха политико-кхетама болх бу колхозе ялат чуэцашбоахкарашца. ХІанз отделенешка, бригадашка, фермашка къахьегамхошта шерра дІабовзийташ латт КПСС ЦК июльски Пленума юртбоахама производство лакхъярах бола сигам.

СУРТА ТІА: «40 лет Октября» колхоза комбайнер Абдулхаджиев Адам кІа хьоккаш ва.

С. СУЛУЕВ,
Гудермеса района «40 лет Октября» колхоза куртера экономист.

Д. Васильева сурт.

АРГІАНАРА КПСС XXIV-гІа СЪЕЗД ГУЛЪЯРАХ БОЛА

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ ЦЕНТРАЛЬНИ КОМИТЕТА ПЛЕНУМАХ БОЛА

ИНФОРМАЦИОННИ ХОАМ

1970 шера 13-ча июле Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитета Пленум хилар.

Пленуме дийцар КПСС XXIV аргІанара съезд гулъярах дола дош.

Цу дешах лаьца Пленуме къамаьл дир КПСС ЦК Генеральни секретара ков. Л. И. Брежнева.

ЦК Пленумо бе боаттІаш бола соцам бир.

Пленумо моттa дийцар бархІазлагІа хержача СССР Лакххехьарча Совета цхьоалагІча сессе дешаш а.

1970 шера 13-ча июле тІайийца КПСС ЦК Пленума Соцам

1. АргІанара КПСС XXIV съезд 1971 шера март бетта гулйойла.

2. Съезде дувца укх тайпара дешаш оттадолда:

1). КПСС Центральни Комитета отчетни доклад — докладчик КПСС ЦК Генеральни секретарь ков. Л. И. Брежнев.

2). КПСС Центральни ревизионни комиссе отчетни доклад — докладчик ревизионни комиссе председатель ков. Г. Ф. Сизов.

3). 1971—1975 шерашка СССР халкъа боахам дегІабоалабара пхе шера планах йола КПСС XXIV-ча съезда Директиваш, — докладчик СССР Министрий Совета Председатель ков. А. Н. Косыгин.

4). Парте центральни органаш харжар.

3. КПСС XXIV съезде боагІача викалий боарам укх тайпара оттаболба: решающи голос йолаш парте 2900 членагара цхьа дІехегати совещательни голос йолаш парте членалла 2900 кандидатагара цхьа делегати.

4. КПСС XXIV съезде боахкийташ бола делегаташ парте Уставага хьежжа дІакъайла (къайлагІа) голосовани а еш областной, краевой партийни конференцешкеи союзни республикай компартей съездашкеи хорж.

Украина, Белоруссе, Узбекистана, Казахстана компартешкара КПСС съезде боахкийташ бола делегаташ областной партийни конференцешка хорж.

Советски Эскара, ТІема форда флота, чурчен доазон тІарчен бІун партийни организацешка латташ болча коммунисташа КПСС XXIV-ча съезде боахкийташ бола делегаташ йоагІаш йолча территориальни партийни организацешца цхьана областной, краевой партконференцешка е союзни республикай компартей съездашка хорж.

Доазол дехьа латтача Советски Эскарен ТІема форда флотен доакъой партийни организацешка латтача коммунисташа КПСС XXIV-гІча съезде боахкийташ бола делегаташ йоагІаш йолча бІун соединеней партийни конференцешка хорж.

ПЛЕНУМА РЕШЕНЕШ—ВАХАРЕ

ЛОАРХІАМЕ РЕЗЕРВ

Района кхаш леладераш дІаяз чуийне дика хьийкъа ялат чуэцаш ба. Цхьабакъда тІехьарча ханналца хьоттамга диллача экарошта гектара шаттакъалa хиннача укх шера тІагІертта къахьега дийзар механизаторий. ГуйрІе, Іа, бІаьсти йоаьел латташ яр. Из баьан долаш дика шабенна лоацаш Іингара даьлар ялаташ. Цу хьалашка гектаре лоархІаме дар кхаш леладерий къахьегам денна агрономий, специалистий кхетамца вІаштІехьбаьккха лелабар. Ялатеш дІаяьуча хана боахамашка дувлийта гІалаташ май бетта хьалхарча шин кІирах хьийкхача бІаьлача ишо гучадьхар. Йийса дІа а дийна дика гІулакх даьча кхашкара ялат шабенна хиларах кІалхардаьлар, хІаьта хьалха а аьттув ца хулийташ йола культура хиннача а агротехника гелхаеш ханал тІехьа, дІадийнача ялатий хьувкъам эшалургболга суш дар, хІаьта цхьайолче участкашкара ялат юла дІаяхе дезаш а хилар. Цу дерригие дукхача боахамий кулгалхошка, специалисташка уйлаш яйтар. Цудухьа чІоагІа ситуешна бир уж ялат чуэца ха тІакхачарга.

Районе эгтара хьалха шоай комбайнаш кхашке араьяхар «Горячеисточненский» совхоза механизатораша. Хьалхарча гектараш тІара ялат аьрдача 21,5 центнер кІа даьлар. Цу хоамо района кхаш леладераш гІадбигар. ЦІаькха а хьежар уж ялат чуэцара шоаш хьа кийчонга.

Района дерригача боахамашка групповой хьисапе чуэца ялаташ. Из болх дІаболабаьча хьалхача дийнахь денз тІагІертта къахьегаш ва «Горячеисточненский» совхозера комбайнер ков. Адмесиев, 155 гектара тІара 2717 центнер ялат аьрдах цо. Районе эгтара дукхагІа ялат аьрдар из ва. Цунна тІехьа ва 1-ча Мая цІерагІча колхозера Данилов Федор. МаІача наха кийсса къахьегаш ба «Горячеисточненский» совхозе комбайнераш бола Дулуркаева Камсатен Бешаева Насип. Денна шоай нормаш 115—120 процент кхоачашдо цар. ХІанз кханальара гурахь дийца ялат аьрда баьнаб района кхаш леладераш. Кхыча боахамех дикагІа латт ялат чуэцара балхаш «Горячеисточненский» совхозе. Цига 3100 гектара тІара мукхи кІен деррига хьаккхаа чуэца дезар цхьа эзар гектар болча. 1580 гектарах тІарене тІара 22 центнер кІа аьрдад боахаме. Гарга а совхоз ялат доккхара пачхьалкхен план кхоачашъяла а. ХІанзле дукха ялат дехкад Даьхенга «Советская Россия» колхозо а. Цо доккха кІа тІехдика хиларах лакха мах лу царна пачхьалкхено. Моттa дика ялат дохк Даьхенга Ленина цІерагІча колхозо.

ХІанз чуэца хьувкъам районо тІайийна социалистически декхараш кхоачашдара кхоачамболаш хургба ала хьалха да. Май бетта хийла дй шекоаккхаш деналга а белгал ма даьккхарий вай, цудухьа ялат дукхагІа даккхара уйла е бьлар тха боахамашка. Къаьстта тха теркам тІаьзар цу гІулакха укх деношка хиннача КПСС ЦК июльски Пленумо. Цига хоадамболаш белгалдоаккх парте хьалха санна тІехьа тІайоагІача хана а шай кертера декхар ялат дукхагІа даккхар лерхІалга. Цу даькъе цІаьнха а шоай дош але йиш болаш ба района ахархой. ШоалагІа культураш дІаера кха а ялата эзараш тоннаш Даьхенга йоккха йиш я цар.

Групповой хьисапе ялат чуэцаш хилча торо хул ялат аьрдача участкашкара ча хьагулде, юкхашта лушени е, лаьтта аха.

Цу тайпарча комплексах бу из болх 1-ча Мая цІерагІча колхозе. Цига эзар гектара тІа лушени яь а из лаьтта аьха а баьнаб. Цхьабийса шера юкъе из йолийташ ялат чуйина даьнначара ча хьагулдаь бола уктаза. Мукъадаьнна лаьтта сиха яьха а даькъе шоалагІа юа культураш дІае болалу колхоза механизатораш. Цудухьа цар хІанзле 9000 гектара тІа доакъара лаьрхІа культураш дІае кхийнед. Цул согІа ялата лаьрхІа а юа цхьайола культураш. ХІанзале дІабийнаб 1310 гектара тІа борц, хІаьта 500 гектара тІа гречиха а е лерхІ. Доакъара лаьрхІа йийнераш хьежкІаш я. Цу культура 6 эзар гектар лаьтта дІалаьцад, эзар гектара тІа судански бун я. Уж хаинахьа дІаер бахьан долаш шортта силос йол Іалашъе аьттув баргба боахама.

Теркам тІабахийта лелабу шоалагІа юа культураш дІаера болх Грозненски шурий совхозе а. Укхаза хІанзле 3 эзар гектара тІа дІайийна баьнаб шоалагІа юа культураш. БархІ бІаь гектарал согІа долча лаьттaшка цу тайпара культураш дІайийна баьнаб «Староюртовский» совхозе, Ленина цІерагІча колхозе. Район бІарча хьайцача ялаташ хІанз а чуйица даьннедане а шоалагІа культураш дІаера план кхоачашъяьй. Цхьабакъда из болх дІахо а беш ба района боахамашка. Ерригa оаха дІае лерхІа шоалагІа юа культураш ткъесте эзар гектар я. Цигара дергдоль доакъари ялати чІоагІа лоархІам болаш да доакъара база чІоагІъярех района доаккхача ялата боарам лакхбарах.

Уж культураш тІехье ца тетташ хаинахьа дІаер бахьан долаш хІанзле цара гІулакх де деза хи хьатІаэттай. ДукхагІа долча боахамашка из болх бара дика кийчо а ю укх деношка хьаяха ю культиваши чаккхъяьккхай. ХІанз шоалагІа из болх бе эттаб уж. Халнахьа нь йоаккхаргья хьажкІай кутІараштa юкъера обработка а.

Укх шера эгтара хьалха дІабе лаьрхІаб тха боахамашка гурахь хьайбаш тІахецаш кхабара горохоца эбаь кеп. Цу гІулакха эша лаьтта хІанз кийчде болабеннаб механизатораш. Август чаккхбоалаш горохоца эбаь кеп 3 эзар гектара тІа дІабийна боаккхаргба. Доахнагара йоаккха шура лаьгІлуча октябрь, ноябрь бетташка уж культураш йийнача кхашка доахан доажадарех чІоагІа пайда баргба.

Ялат чуэцар, ча гулдар, лаьтта ахар, шоалагІа культураш дІаер, иштта аьттув болаш леларгдацар, нагахьа санна хьалхе кхаш леладерий материальни безам совбаккхара пайдане мероприятеш района боахамашка белгальнь ецарс. Шерра яьржача социалистически яхье дакъа лоацаш болча беррига къахьегамхой хан-ханнахьа балха итогаш ю. Котбаьнараштa премеш тел, хьоккхаме доска тІа бола.

Е. ИЗВАРИНА,
Грозненски района юрта боахама управлене кертера агроном.

Укх деношка хиннача КПСС ЦК Пленумо юрта боахам дегІабоалабеча данза дерглоаца гІулакхаш белгалдир. Къаьстта теркам тІабахийтар ков. Брежнева шай доклада тІа хьайбай продукташ яхара гІулакх тоадара. Пленумо баьча соцам тІа дІаяздаь «ЦК Пленумо партийни, советски, юртбоахама органашкара, колхозий совхозий кулгалхошкара хьадех хьайбай боахаме дола кхоачамбоацараш таьда дІадахар, хьайбай коа тІарча оалхазарийи продуктивность лакхлургa Іалашдар, цу хана чуэь уж деба а деш».

Укх тІеххьарча шин шера вай республика йохьаьй хьайбай продукташ яхара темпаш. Цхьаболча боахамаша кхоачашъяьц дуах, шура яккхара задании.

ДУЛХ ДУКХАГІА

Дулх, хІаьта моттa кхийола хьайбай продукташ яхара боарам боахамашка дикача фух дола хьайбаш хиларах, цу даькъе деттaш дейа доахан дукхагІа лелаярах тийша да. Республика дукхача боахамашка кхоачамбоолаш дебац хьайбаш.

Соалх денз тІакхийттадац республика боахамашка хьайбаш, хІаьта Грозненски, Надтеречни, Наьсарен, Советски, Урус-Мартана, Шаьла, Шелковской районашца кІезигденнах уж. Гуйашка хиннача кхо процент мара тІакхийттадац деттaш дола доахан, хІаьта цхьаболча боахамаша шура йоахара план кхоачаш ца яр бахьан царга деттa доахан кІезига ... .

Хоаш да, хьаккхарчи коа тІара оалхазарашн леладелга кийса вІаштІехьдаьккача алхха цхьан шера дулх даккхара гІулакх дика тоаде йиш йола.

Республика декхарийла я шера 8,5 эзар тонн хьакхий 2,1 эзар тонн оалхазарийи дулх доккха. Укх шера вай колхозаши совхозаши 105 эзар хурск кхее а 1971 шера хьалхарча квартале уж дулха лаьрхІа йоахара доагІаш дола доахан долаш хилийта а езаш я.

Цу дерригие вайга хьахьокх хьайбай боахам лоацача хана дикагІча тайпара эргабаьккха тоабе безаш бола. Из декхар кхоачашдара лаьрхІа мероприятеш белгальяьй районашка, боахамашка. Цу даькъе дукха даьд хІанзале Сунженски Грозненски районашка, соахкарчул дукхагІа ебийт хьахарч Наурски Шелковской районаша. «Ингушский», «Лермонтовский» совхозашка. Цхьабакъда хьайбай боахам тоабара хайра хІама ца деш бйа кулгалхой, специалисташ хІара районе болаш ба.

Дулх даккхара чІоагІа аьттув хулийташ гІулакх да дулха лаьрхІа оалхазараш леладелга. ХІаьта уж леладара дукха ахча дІа а ухийташ капитальни гІирсаш хьалде а дезаш. Из дика хьахьокх «Гудермесский» совхоза, Сунженски района XIX партсъезда цІерагІча колхоза, «Ермоловский» совхоза балха опыто. Цу боахамашка хІанз 170 эзар боабашк я кхоабаш. Царна помещенеш хьалъяра ахча дІадахийта дезаннар боахамий.

Укх шера эгтара хьалха 20 тонн кролики дулх доккха задании еннай республикана, хІаьта 1975 шера цу тайпара дулх 600 тонн доккха дезаргда хьайбаш леладерий. ХІанз из дакъа дегІадоаладе лаьрхІа мероприятеш белгальеш я республика юрта боахама Министерство.

Боахамашка дукха хьайбаш къест уж кхабари дегІадоаладари гІулакх эсала леларца хувалденна. Дукха кхоачамбоацараш да хьайбай Іулаш юхаметтаоттадеча, дукха доахан Іаьхара дус, дулха лаьрхІа пачхьалкхена дІалуш дола хьайбаш дегІа эсала хул. Нагахьа санна дукха вІачулуш дола хьайбаш доагІаш дола доахал долаш даларе дуккьал цхьан шеро пхи эзар бежанг 20 эзар устагІи бохка ца безаш боахамашка бусаргбар.

ХІанз дика хьалаш кийчдаьд кхаьба даьнна хьайбаш дІачуэцара. 1-ча мае денз боахамо йохка хьайба 350-400 килограмм долаш доахан хилча 35 процент мах тІатох пачхьалкхено, хІаьта 400 килограммал тІех хилча — 50 процент тІакхет.

1969 шера 1 январь тІакхоачаш республика колхозашкеи совхозашкеи хиннача 56,2 эзар Іаттахи 1550 дулхьамха дахкьача шинарехи хьахиннар 39900 Іаса да. ХІара бІаь Іаьтта тІехьа 69 Іаса хул уж, план 85 долча. Из бахьан долаш 17 эзар Іаса хьа ца хулаш дисад, хІаьта хьа ца хулаш диса йоадарий 95 эзар хул, хурекаш 22 эзар кІезигагІа хьахийнай.

Нохчий-Юрта районе дахбаш долча доахах 42 процент Іаьхара дисад. Цу тайпара дукха из Іаьхара диса доахан Ведана, Шаьла, Урус-Мартана. Из деррига дага а лоацаш йоагІача тайпара терко е еза боахамий кулгалхоша, специалисташа доахан Іул тоадара. Цу гІулакха лаьрхІа дикача фух дола доахал хьа а хержаш къаьсттача группе деладе деза. Вешача фух дІараш дІа а доахаш уж Іула юкъе дахийта деза. Нохчий-Юрта районе тоахаш баьчул тІехьагІа доахан Іулашца бугІаш кхоачамболаш йоацалга гучадаьлар, хІаьта йолчарех а кийса пайда эцац. Цу района «Заветы Ильича» яхача колхозе соахк осеменени е езаш 250 етт бар. Царца пхи бугІа мара яцар. ХІаьта уж а цо ледалр бахьан долаш 114 етт мара бугІе баьзар. Цудухьа планах лаьрхІачул шозза кІезигагІа хьахилар Іаьсий. Цу тайпара кхоачамбоацараш нийсленнах цу района А. Шерипова, Орджоникидзе цІерагІча колхозашка.

Цхьайолча осеменене пункташка боккъонаш инструкце яххача тайпара кийса кхоачашъеш лелабац из болх.

Дукха ха йоаццаш юрта боахама Министерство республика халкъа тІахьожама комитета болхлошца цхьана тохкаш хилар Іулаш неттаоттадара боахамашка фу даьд хьожаш. Цига гучадьнна кхоачамбоацараш дІадовзийтад боахамий кулгалхошка, специалисташка. ХІанз беррига теркам уж гІалаташ балха юкъера дІададара тІабахийта беза цар.

Г. ПЕТРОСОВ,
юрта боахама Министерства кертера зоотехник.

ЯХЬ ВIАШТIЕХЬЙОАХАРАШ

ВIалла ца соцаш моторий гIогIдоалл Наурски района кхашка. Ялат чуэцара балхаш сихдаьд КПСС ЦК июльски Пленумо къахьегамех политически хьинар айдаьча ялат кхедараша.

Района къахьегамхоша юбилейни шера дика къахьийгалга белгалду хIанз чуэпаш латтача ялата лаккхача хьувкъамо. Паччахьалкхен план а юбилейни шерара социалистически декхараш а цар ханал хьалха кхоачашдергхидар белгала да хIанзе а.

Паччахьалкхенга ялат доххара план кхоачашъярах района боахамашта юкъе хьалха рапорт делар «Россия» колхоза колхозхоша, «Терский» овцесовхоза болхлоша.

Ялат лоаццача ханен доа ца дешин чуэцара яхь дIайолаяьраш коммунисташи комсомольцаши ба. Иштта, масала, «Красное знамя» колхоза комбайнера коммуниста Пыльцин Петр Федоровича 115 гектара тIара касарах улла ялат аьрда а аьрда пи эзар центнер кIа даьккхад. Цу боахамерча комбайнера Страх Петра Бондратьевича агрегата тIара вIалла Iо ца йоаккхаш карара кара тела цIе вымпел ягIа. ХIара дийнахь 50 тонн ялат сарх цо.

Коммунист В. Перепада керте латтача шоллагIча кхаш леладеча бригада коллектив хьалха латт боахаме. Бригадерча пхе комбайно сатассалехь дена саррадца болх бу. Групповой методах ду комбайнераша ялат чуэдара балхаш. Из бахьан долаш торо хуя агрегаташта дикагIа гIулакх де, комбайнаш тIара ялат дIаккхухьача транспортах а бизза пайла оца. Бригада партийни организаце (секретарь И. А. Заморехин) цIенхашта теркам тIабохийт яхь вIаштIехьъяккхарен пун итогаш дIайовзийтарен дешашта. Укхаза хIара дийнахь итогаш ю комбайнераша, ялат сердараша, шоферараша беча балха. Котбахьнараштта ахчан премеш, цIе вымпелаш тех.

Боккха лоархIам болаш да ялат чуэпача хьалха латтарий опыта пропаганда яр. къахьегамен «Молния» яхен листокаш арахецар. Яхье хьалха латтарехи цар балха метедехи каст - каста беседаш ю коммунисташа - политинформатораша, ВЛКСМ XVI съезда делегата Чочаев Махьмада, Величко Михаила.

Паччахьалкхенга ялат доххара план кхоачашъярах рапорт денад «Красное знамя» яхача колхоза колхозхоша.

Дика вIаштIехьдаьхан хьинар айдаьи цу ялат чуэцара балхаш Ленина цIерагIча колхоза къахьегамхоша. Пхи эзари пхи бIаь ах бIаьи гектара тIара ялат чуэпа дезаш ба уж. ХIанз уж балхаш деш тхьаь итт самоходни комбайн, итташ чархаш йола тракторни прицепаш, автомобилаш, иштта кхыйола ялат цIенду техника а кхашка.

Колхоза правленеца цхьан ялат чуэцачен ка паччахьалкхенна дIалучен юкъа болх вIаштIехьбаккхара планаш оттаьй колхоза парткомо. Цига деррига теркал даьд цар: ялат чуэцара балхаш тIара дIаболабенна механизаторий бытови хьалашка кхачча. Хьатташка, бригадашка къахьегача наха юкъе политмассови болх чаккбаха аьнна политинформатораш, агитатораш тIачIоагIбаьб. Цу дерригие торо хилийтай ялат чуэпара кампани дика вIаштIехьяьккха дIайолае.

Ялат чуэпача социалистически яхье хьалхара мотиг лаьккхай коммунист Ф. Зайцев керте латтача шоллагIча комплексни бригада коллективо. Цунга а колхоза правленен парткомен карара карара тела Iле байракх. Комбайнераша - коммунисташа П. Баркаловен, Г. Погореловен цхьан дийнахь 26 гектара тIара ялат чуэц. Ялат дIаккхухьача дика къахьегарца белгалбаьннаб трактористаш Д. Василихин, Н. Протасов, шофер И. Горинцев. Шоай денна нормаш 150—160 процент кхоачашъю цар.

Ялат чуэпаше а ду чах хелаш дар, лаьтта ахар, пожнивни культураш дIаера балхаш. Цхьан дийнахь, норма 24 тонн мара йоацача 50 тонн чах хелаш дий дIаоттаду Д. Солнышкин керте латтача бригада.

Колхоза ерригача комплексни бригадашка кхаь тайпара кхоза кхача кийчбу дийнахь. Боахахошта заьрхIа кхай тIарча сташка дIайха хий а долаш душевойш а, спальнеш, мел эша литература, телевизораш чуйоаь зовински цIенош да.

Сатессача гIоне маах чуйкалаца кхехи балхаш хьатташка. ЦIаккха ца соцаш болх бу ялат цIендеча машинаша автопогрузчикаша. Колхозхоша А. Умаровас, М. Помазановас, М. Комичковас, О. Жибраковас денна норма 76 тонн йолаш 180 тонн ялат цIенду.

ЙисагIа июль тIаккхоачаш план барI взар тонн йолаш 8582 тонн ялат Iаьхен амбарашка дIакхачийтад района къахьегамхоша.

Района боахамен колхозхошен беррига низ тIабахийтаб къахьегама лакха толамаш даха, юбилейни шера тIайна декхараш сийлеца кхоачашдара.

А. ФЕДОРОВ,
КПСС Наурски района организациена - партийни балха отдела заведующи.

Массехк шу да Хумашев Султана Грозненски вагонни депо болх бу. Цу юкъа ше кхо ца веш къахьегарца дIавовзийтав цо коллективе. Сменни норма 131 процент кхоачашъю Султана. Болх цIена бу, пхьаккха сиккат доацаш хул цо кийчъяь коллагIа продукци. Дукккача хана дена овсаре къахьегаш хьавар белгал а доаккхаш коммунистически къахьегама ударник ваьи Хумашев Султанах.

СУРТА ТIА: Хумашев Султан болх беш воал.

И. Плиев сурт.

ДЕКХАРАШ ТIЕХККХОАЧАШДАЬД

Юбилейни шера соаххарчуа 25 процент дукхагIа паччахьалкхенга дуьл докха лаьрдIад Шаьла района «Автурийский» совхоза фермай къахьегамхоша. Шоай дош кхоачашдара хIанзе 830 центнер дозал дола хьайбаш мясокомбинате дIакхачийтад цар, ах шера план 650 центнер мара йоацача. Ер шу чаккдалалебьа кхы а ахьа эзар центнер дуах доккаргда боахача коллективо. ТIаккха шоаш тIайна социалистически декхар дика тIеххкхоачашдергда цар.

Гурахь дукха дIачудаьж ахьрхIа доам дига хIанз доажечеш да совхоза эзар бежан. Найтиннь бетташка эйлхача деIаша баьпах чIоагIа тоаьй уж даьгIенаш, цудухьа дика тоалуш доагIа хьайбаш. Совхоза бежа Iуша Мусхаджиев Нурди Бетиев Сабоси лелалеча хIара бежана дийнахь буси 600 грамм дах тIакхет, план 400 грамм йоацча.

М. СОЛОМАНОВ.

ГОРОДО—ЮРТА

Болхлой классен ахархойн пхьоагIонах йолча ленински положене хьалхе а лелаеш. Коммунистически парте чIоагIгIа къахьийгад промышленностен юрта боахамен творчески бувзамаш, городен юртен къахьегамхой доттагIал чIоагIдара.

Цу хьакъехь тIа лоархIаме этап я «Юрта боахама дикъера парте аргIанара декхараш» дайша йола КПСС ЦК июльски (1970 ш.) Пленум. Цо ший мехка къахьегамхошта хьалхашка доккхий декхараш оттадаьд юртбоахама продукташ дIахо дукхагIа яхара а цу ларао тIо халкъа вахара боарам лаьхбара а.

Уж кхоачашдаре коммунистачен беррагача къахьегамхошен шоай деррига низаш тIадахийта деза производства резерваш, парте вайна хьалхашка оттадаь декхараш толамегIа кхоачашдергдола, промышленностен юрта боахамен къахьегамхой цхьоагIо дIахо чIоагIъергйола, царна юкъерча бувзамий формаш чIагйоахаш товергйола ненагьаш лахара.

Коллективанисе шерашка дену хьадоладенна городо юрта кадрашца, машинашца, оборудованецa, дукхача хIамашца дош дола шефски новкъостал тахан кердача формашцен чулоацамцен тоалуш доагIа. ХIанз из дукха а шерагIа хилад. Колхозхоштен совхозаштен новкъостал деш йолча болхлой классо шарле кхетаду, советски сиго энергетика продукташ хилийтара гIулакха ше цунца новкъостал деш хилар, къахьегача ахархошта деш дола новкъостал тIа-тIа тоалуш хилар.

Цу хьакъехьа тоьал дог тешадеш дуаца вай хIара деннарча вахаро. Укх шера бIаьстан юкъен ахка доладуш кхашка къахьегараша хаоттама гIулакха башха атто хьийгай ала йиш йолаш дац. Климатически хьалош цIаьхха хувалуш хиннa хилаpo кIезига залонаш тIаккхоечаьнаи царна. ХIаьта а, шоай балхах уж дики кхетадаш тIагIерта къахьегаш хилар бахьан долаш ялатий, бьецаларий, сена, кхыча юртбоахама культурий во хьумьян кхебайбан республика колхозашкен совхозашкен.

Грозне къахьегамхоша, дIаязача шерашка а сайна, массе тайпара новкъостал ду юрта боахама болхлошта. Промышленноста, транспорта, гIишлошъяра 65 предприяте шефство лелаю республикерча 72 колхозаи совхозаи.

Ацетоно - бутилови завода болхлошен инженерно - технически болхлошен аралец хьайбай боахаме дика пайда ваш йола В-12 яха доакъарий витамин. Из тела даьча дена дика алсамдаьнчах доахана хIара денни бийсаннен тIалетталу дукхи шурен. Алкха укх шера планел совгIа 60 килограмм арайийцай цар из мыьхера йоакъара препарат. Цуна ниясса Iалаьмате дукке доакъарий дрожжеш а кийчъяьй цар. ХIара шера итташ эзараш тоннаш барда дIахец заводо республикерча колхозаштен совхозаштен.

ТIа-тIа дукхагIа мехкаьтта продукташ, къаьстта а доагор-машиндаьтташ арахец мехкаьтта чакхдоахача предприятеша. Пятилетка чаккйоале ер шу хьадолалелча дена планал совгIа итташ эзараш тоннаш автобензинен дизельни доагорен ара а кийна, тракторашта, автомобилашта, юртбоахама кхыча техникана дIаяхьийтай мехкаьтта чакхдоахараша.

«Грозэнерго» яхача энергосистема предприятей болхлошен специалисташен айхха бувзамаш тесса республикерча колхозашен совхозашен. Масала, Малгобоалехьарча электрически сетий, энергетикаша 11,4 эзар сома бохкаш даьд юрта боахама электрификац. Электролинешта ремонт еш, трансформатораш, опораш хуьйцуш кIезига новкъостал даьдац Малабузехьарча электросетий коллективо юрташкарча къахьегамхошта.

Юртбоахама производстверча къахьегамхоша чIоагIгIа хоатташ я «Красный молот», «Автоспецоборудования» № 1 «Транспортни машиностроено» заводий машинашъераша цхьаь продукци, Грозненски хIамаш тегача производственни объединение изделеш, и. кх. дI.

Айхха цхьана гIулакхаш леладеш хилар хьаьхоккаш дола дукха масалаш довладе ца а дезаш ала йиш йолаш да, укх тIеххьарча шерашка городерча предприятей лизации ма субахача Iалаьматаж дукхача цIеноагIа, бIарччача юрташтен хьийбаш леладеча фермаштен электрификаци яьй, халача балхий дукхача процессашта механизаци яьй, кийча а яь, колхозаштен совхозаштен дIаеннай тайп-тайпара оборудовани, инструменташ, механизмаш, механизаторий кадраш кийчъяьй, аьнна.

Белгаллаккха доагIа, городен юртен бахача наха вIаши цхьана леладеча бувзамий гIулакхийн алкха из цхьа форма хиина Iеш ца хилар. Шерра дIадаьржад городе бахача наха ялат, бьецадараш, комсаш, сом, кхыйола культураш чуэцара юрта деш дола новкъостал. Масала, дIадахача шера юртбоахама культураш чуэцаш хилар институташкара, техникумашкара 10 эзар совгIа студенти профессионально - технически образоване училищашкара дешархойи. Республика колхозийи совхозийи кхашка къахьегаш хилар города предприятешкарен учреждененшкарен 2 эзар гаргга болхлойи гIулакхера нах. Лекхерча классашкарча дешархоех вIашагIа а ехка, дIайийнача хIаманшта Iунал деш хилар 14 къахьегама лагерь. 10 эзар совгIа школьники вахав укх шера болх бе. Соахка ялата баьццарашш дIаувзача болх беш хилар 1000 совгIа автомашина, лаьтташ оалача — 50 совгIа трактор.

Шерра дIадаьржад массово - политически кхетамеи балха деладара опыт а художественни самодеятельностен культура дегIаахара кхыча довкъашкен кагIилiaьйнараш а вIаши дIа-юха йидалга Шефство лелаеча предприятей коллективаша, искусства болхлоша кхепикарча станашкен бригадашкен шерра политически кхетамен болх баьб. Коммунистачаш станокашкарен установкашкарен кхашкарчен фермашкарчен коммунисташка дIатийнай организационно - партийни политически балха даькъера шоай опыт, дIахорча шоай плакашта дагабийнаб.

Ала доагIа промышленностен юрта боахамен къахьегамхошта юкъе леладеча культурин гIулакхий кердa форма вахаро хьалхашка оттаь хиларах а. Парте Ленински, Грозненски, Заводской, Урус-Мартане райкомий инициативегIа дукхьашха чакхдаьхад шин района къахьегамхой доттагIела декадаш.

Промышленностен юрта боахамен предприятешка экскурсе ухилла вIаштIехьдаккхаро, боахама - политически декхараш кхоачашдара делама хьакъехьа вIаши информацеш теларо, художественни самодеятельноста коллективий концертни бригадаш вIаший дIаяхкийтаро новкъостал даьд цу районий къахьегамхой вIаши гаргахара, цар шойла кхетам лаккхбара, царна юкъе айхха доттагIала гIулакхаш тоссадалара.

Дуккха ха хьалхагIа дена шоайла доттагIал долаш хьабоагIа Заводскойи Урус-Мартанен районий къахьегамхой. ЧIоагIа дегаш гIоздаьнна а болаш деддир цу районий къахьегамхоша шоай юкъара цIей — «Марса гони». Из чекхдоалаш городерчи юртарчен самодеятельни артисташа доккха концерт оттадир. Тхона хетачох, цу тайпарча мероприятеша городен юртен партийни организацешта мах баь наргвоацаш доккха новкъостал ду къахьегамхошта коммунистически кхетам балара, царна юкъера доттагIалли вошалли чIоагIдара, коллективашта хьалхашка латта декхараш кхоачашде къахьегамхой сирцатIбахара.

Цу районий партийни организацешта массе тайпарча дешаех шоашта юкъе лоаттаду бувзамаш дIахо шердергхиларгеи чIоагIдергхиларгеи, хIаьта вокх районашта цар гIулакх хьаллоацарг хилара догдоах оаха.

Грознерча промышленни предприятей партийни организацеша кIезига новкъостал дац гойтара агитаце дешаш къестадара, цул боарам лакхбара, из художественно кийчъяра, агитколлективий балха.

Доккха гIулакх ду городерча дарбан учреждененша а. Городера лораш даим республика районашка ахаро, цар консультацеш, беседаш яро, лекцеш ешаро, больницашкарча гIулакхашка а стационаре бахача, поликлиникашка, амбулаторешка, дарбаш деча кхыча учреждененшка ухача унахошка а хьежаро юртий дарбан учреждений медицински персонала новкъостал даьд бахача наха гIулакх дара боарам кIезиг-дукха яйбе, къахьегамхой унахцIено лорayро гIулакх тоаде.

Шаьра гуш да, Грозней республикерча юртий районийи къахьегамхошта юкъера айхха бувзам лоацпача ханара кампани ца хилар. Уж чIоагIгIа юкъедаьккхад городской партийни организаце беча балха практикана. ДIахо а уж шерде, чIоагIде, промышленностен юрта боахамен къахьегамхоша цхьана леладеча гIулакхий формаши методаши эргайоалаш тоае зага да тхо.

Города предприятей коллективаша дIахо йоача кана а хьинаре дакъа лоацаргда юртарча къахьегамхошта политически кхетам луш беча балха юкъе, цар быти культурин селоIами вIаштIехьбоаккхача. Юрташка ухийтаргба культураш унахцIено лорaярен болхлой, механизацен оборудованен специалисташ. Кхаш леладераштен хьайбаш леладераштен хьашт долаш бола хьаьший хургба дуккхача предприятей художественни самодеятельноста коллективаш. ХIакале а республикерча 17 колхозаи совхозаи ялаташ чуэцача дика новкъостал ду дешархой хьалхарча смено. Педагогически мехкадьттан институтий студенташа консерви промышленноста новкъостал дергда баьццараши соми чакхбаккхара.

Партийни организацей балха практике дIахо а цхьана чакхйоахаргья партийнин местни комитетий заседанеш, цига дувцаргде шефски новкъостала дешаш, итогаш ергья хьалхашка латта декхараш мел кхоачашдаьд хьожаш. Заводий, фабрикай, промыслай партийни организацеша юрта новкъостал дергда гойтара агитаци кийчъяран кердаяккхаран, кхашкарче станашка лектораши пропагандисташи бохийтаргба.

Юртбоахама производство дIахо айир — дерригача халкъа декхар. Городерча къахьегамхоша геттара дика кхетаду вай республика юртий къахьегамхоша йоакхо еш дола хIамаш, цар шоай тарлуш мел дола хIама дергда КПСС ЦК июльски (1970 ш.) Пленумо партеюн мехкий хьалхашка оттадаь декхараш кхоачашдара, Советски Союза Коммунистически парте XXIV-ча съезда беха боагIача тайпара накъабалара.

А. ДАВЫДОВ,
КПСС Грозненски горкома секретарь.

ЯХЬЕ ХЬАЛХА ЛАТТАШ

Кхашкара балхаш Iалаьмате сихденнад укх деношка Сунженски района Шеча Эскара цIерагIча колхозе. «ХIара ехкан йолаш деннача сахьатах бизза пайда эцаь — иштта да боахама партийни организаце кхайкадаь лозунг. Цудукъе дийнахь а буc а ледаш кхашкара гIар-тата. Колхоза бригадашта юкъе яьржача социалистически яхье хьалха латт № 2 йолча тракторно-кхаш леладеча бригада къахьегамхой. Цар айденачa хьинарца, дикача къахьегамо толамашца жоп тел «1070 шера юртбоахама продуктешта атотовза ярах ялат чуэцара гIулакх Iалашдарен де дезарех» лаьца КПСС ЦК, СССР Министрий Совето баьча сецаме.

Дика хьийкъад бригада 1150 гектара тIа дIадийна ялат. ХIанз из сихен доа ца деши чуйцe декхара шерра яхь йоаржаьй бригада партийни организаце.

Пхе коммунистех латт цехови партийни организаци. Ужаш ба: бригадир цехови партийни организаце секретарь Чалых Василий Егорович, бригадира гIоича Болгарев Иван Сергеевич, комбайнераш Буланинов Иван Петрович Лихачев Иван Сергеевич, бригада учетчик Выродов Федор Иванович. Ялат чуэцара балхаш дIадолалале тIаране де дезар белгалдир коммунисташа, шоай владин йолцаш цхьаккха балха участок йитанзар Болгарев И. С. бригада ерригача механизмашка пехадаш болх байтара бехкокхаме ва. ХIаьта бригаде уж кIезига яц: 10 комбайн, 19 трактор, 24 сеялка, 15 культиватор, иштта кхыйола инвентарь. Из ерригa техника бригадера ара ца йоаккхеш тоаергйола гIулакх вIаштIехьдаьккхад цо. Ца ваьлча мара ехац дIа-юха лела мастерской. Цудухьа кхашка балхаш дIадоладелла гIоне цIаккхе ца соцаш болх бу комбайнаша. ХIаьта Ф. И. Выродов агитатор ва. ХIара дийнахь комбайнерашта юкъерча социалистически яхьа итогаш ю цо, котъаьнначоа карара-кара тIале цIе байракх лу. Иштта цхьан кIиран хьалхале леланьчоа ахчан преми хьожаю. Укх массехк дийнахь ялат чуэпача хьалхале лелаеш тьовоагIа комбайнер коммунист И. П. Буланинов. Укх тIеххьарча пхийтта шера ялат чуэпача хьалхале лелаеш хьавелар ва. Ялат чуэцара балхаш дIадоладеннача хьалхара дийнахь массанел хьалхагIа ший комбайн ера а яьккха, 22 гектара тIара торох чуйцар цо. ХIанз кIа чуэцаш ва. Ленина норма 13 гектар йолаш 17—20 гектар кIа хьокх цо. ХIаьта ялат чуэпача деш доле балхаш цIийна дикее хул цун. Цул совгIа дика новкъостал ду Лихачев Иван Петровича къонача механизатораштa комбайниш тоае, царна ший дукккача шерашка Iоаль балха опыт кемарша дIалу.

Цуьна дукха тIехьа ца вусаш кхахьег комбайнера коммуниста Лихачев Иван Сергеевича а. ХIара дийнахь 15—16 гектар ялат чуэц цо. Массаболча механизатораша хьокхам эц коммунисташкара. Цар иштта тIеххкхоачашъю шоай ден нормаш.

Цехови партийни организаце секретара В. Е. Чалыхо даим йоаккхо ю механизаторий, кхашкарча болхлой. Цо ханнахьа даьккхача оарцах кхашка къахьегача болхлошта дийнахь а бийсанна а бие кхача кийчбу. Иштта дика вIаштIехьдаьккхад селаIаро хьелеш а. Дика кийчъяьй бригада кхий тIара стан. Дийнахь а буc а хьакхьегаш боахача механизатораша тура душеенош я. Бувшинаргa а бригада стане вIаштIехьдаьккхад. Цу гIулакха механизатораштa наргIата цIенош кийчдаь цига да стола гIара ловзараш, хьажа безам болчоа телевизор. Цул совгIа каст-каста ладугIи цар агитатора Ф. И. Выродова еча беседашка а. Бригаде каст-каста концерташ уттаду района культура ЦIен агитбригада, кинопередвижка йоагIа. Иштта сайрийна дика селаIача механизатораша шоллагIча дийнахь дика къахьегама толамаш доах.

М. ЧЕСНОКОВА.

АЛМА-АТА КЪОНЛУШ ЛАТТ

Довзаргдоацача доалаш хувцаденнад Казахстана столицин Алма-Атана юкъерча улицех цхьанке — Ленина цIерагIча проспекта куц. Цхьан шеран ах шеран — шин шера укхаза хьалъяттай эггара кIалхарча этажашка культурно - бытовой учреждененш, тукаш а столовеш а йолаш дола кIессазей иттазен вIаштIардаь сейсмически цIеношь. Цу «небоскребашта» кIеране ац лаьттана кIал етта чингаш — царга лоалургда кхьиметтел ийс балл йолаш лаьтта егар.

Казахски халкъа гIорваьннача просветитела Абай Кунанбаевна паматник дегIача майдана лалле хьалдаьд ши зал йола «Арман» яха кинотеатр, капатни паькъа станци. ХьалхагIа иэнтъа мара тIаоовлалуш ца хиннача Кок-Тюбе («Баьццара бухь») яхача, тIера Iочухьежача казахски столице ше ма ярра бIаргагуча лоамаш тIа оле чивута боах массажараш наргIатача вагонашка. Каст а цуй бухье эггара хьалхара посетителаш чуэцаргба «Аул» яхача ресторано. хIаьта укхазе яьча скверe салаIа йиш хургья эзараш горожанашкен Алма-Ата хьаьшашкен.

Дукха ха йоацаш цхьаькха цхьа башха-хоза гIирс тIаккхийтар Алма-Ата — дIалоацача мотттигага диллача съездаш хулача Кремлевски Дворца сценана нийсса сценен техникина, кердда карагIдаьннараша ма яххара радиофицированни кхо эзар моттига лаьрхIа зрительни зал йола В. И. Ленина цIерагIа культура Дворец.

Алма-Ата Ленина цIерагIча проспектагIа генеральни гIирсаш хьалдаь доалаш латт. Из магистраль — города ший тайпара визитни карточка, Казахстана столице эггара хозагIчарех цаI хургья.

Абай ШАРИПОВ.
АПН корреспондент.

СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ

К. Марксеи Ф. Энгельсеи кхайкаь пролетарски интернационализма принцип шаьрагIа хьахьехай «Массе а мехкий пролетарий, вIашагIкхета!» яхача гIордаьннача лозунга тIа. Из декал дола тIахьехам коммунистически болхлойн болама юкъмоттигера дош хиле а хиннад долаш а да. Из доалл вежарашка йолча марксистско-ленински партей кьовсама ерригача стратегехи тактикехи, цар хIара деннарча революционни гIулакхех. Цудухье пролетарски интернационализма лоархIам исторически дегIаухича юкъагIа даим лакхлу.

«ХIанзарча хьалашка, — йоаь В. И. Ленин ваь 100 шу дизара хетаьча КПСС ЦК Тезисаш тIа, — къаьстта лоархIаме хул пролетарски интернационализм. социальни прогресса деррига революционни низаш дIахо империализмана наступлени яр духьа кхоттадара лоархIамегIара торо а хиле дIаьтт».

* * *

Пролетарски интернационализм — уж де тайп-тайпарча мехкашкарен къамех болчен болхлошта юкъера, капиталистически строй дIаяккхаран коммунистически общество хьалъяран лоаттабеза къовсамех цар цхьоагIои кхотабалара хьахьокхаш дола гIулакххаш.

Марксизмо-ленинизмо хьех, болхлой класс мара ца интернационализм дерригIа чакхйоахалургьйр а чакхьяха езаe а, яхаш.

Пролетарски интернационализм, эггара хьалха, болхлой класс обществa лоархIамегIара производительни низа хиларах юкъенна я. Буржуазни обществa ерригa яхы мел йола классаш санна а йоацаш, из ше хьаьннача оьшаргара деиз интернациональни я. кIаьа хьача цун хьашташ органически духалена да производительни низий интернациональни гIулакхаш дегIаахароа. Хоаш да, къахьегам обществане бекъарo производстве къамаш-паччахьалкхен масштабашка меттел, дуне халкъашта юкъача масштабашка а общественни майан долаш хулайташ хилар.

«Тайп-тайпарча къамашта юкъера гIулакхаш, — яздаьд К. Марксеи Ф. Энгельсеи, — царех хIаране шоай производительни низаш, къахьегам бекъар, чухьара бувзамаш дегIадоаладаргa хьежжа хул» (Соч. т. 3. оагI. 19—20). Къахьегам обществa бекъалга къамаш-паччахьалкхен доладелл аре а даьнна, дунен халкъашта юкъерча масштаба даьлча, тIаккха из да цхьан мехка къахьегамхоша меттел, дукхача мехкий а къамий а къахьегамхоша юкъарча эксплуататора болх беш хилар. Цар къахьегам цу тайпара интернациональни белгалонаш йолаш хул, хIаьта къахьегамах хьахинна продукт классовa меттел, бокъонца интернациональни а отношенеш лелаер а хиле дIаьтт.

Капитализмера болхлой класса интернациональность а иштта цун экономически хьалаца юкъаенна я. МоллагIча къамах ше хиле а, моллагIча мехка вахаши болх беши хиле а, моллагIа мотт лебеш хиле а, капитализме производства средствашь йоаш ва болхло, цудухьа цо болха низ товар санна бохказа валац, капиталистически эксплуатаци тIа а латтеш. Болхлой чийр бахаи производства средствей доалахье бе-бе хилаpo.

Интернационализм мировоззрении морали хиле дIаьтт болхлой классача. Болхлой аьхара социальнo-экономически хьалашa тешабу уж беррига мехкий болхлой класс кхотиларсн цхьоагIонма мара бухсоцаш доцIар — капитализм дIайоаккхалгеи коммунистически общество хьалъеген кхоачашдергдоацалгах.

«...Къахьегама хьашташа дIадех,— яздаьд В. И. Ленина, — тайп-тайпарча мехкий, тайп-тайпарча къамий къахьегамхошта юкъе эггара чIоагIагIа бола тешам, эггара вIаьгIа йола цхьоагIо хулйта. Помещикаштен капиталистaштен, буржуазена тIехьа латтараш болхлой вIашагIкъахстабе, къамашта юкъера довнаш моастагIаза чIоагIде гIерт болхлой вэз мелбер духьа, капитала Iалдал чIоагIдар духье.

Капитал дунен халкъашта юкъера езз ба. Из эшабера дунен халкъашта юкъера болхлой цхьоагIо, дунен халкъашта юкъера цаб вошал эш.

Вай къамашта юкъерча моастагIала къамашта юкъерча довнашта, къамаш хийцадьяна хилара духьала да. Вай межнационалисташ, интернационалисташ да» (Соч. бизза гIулакх т. 40, оагI. 42—47).

Цхьа бахьан доацаш дац буржуазни идеологашен лаьттехьарча социалистически цар дурманчашен «классовa машаре», къамаштен паччахьалкхенаштен чухьарча «къаштий гармоне» хара идея даима кхайкаеш хилар. Буржуазни национализмана шовинизман, зуламена идеяшта болхлой санхетаи тела а беш. Вай деношка энтикоммунизма мотодeгий кертерча декхарех лерхIарех цаI сецал дат аьлча, из латт, пролетариат интернационализми накъдаца кхоттарa новкъарле яра. Дунен халкъашта юкъерa коммунистически болхлойн болама барт эгIабарах, империализмо тIалоаттабеча низа болхлой классо еча духьален низ мелбарех, болхлошен беррига къахьегамхошен социальни къамачи кортамукъале бахьан долаш лоаттабеза къовсамех цар цхьа бохабарах.

Къамаш денах левца, пролетарски интернационализма принципах кор гIортале еш къахьегамхой интернациональни цхьоагIо вIаштIехьъяккхара накъаш хьахьокхаш йола программа оттанай В. И. Ленина.

Исторически тохкамах чакхъьнай пролетарски интернационализм. Из шерра хьагучаьлар СийлахьйоккхачаОктябрьски революцей дукха къамаш дахача вай мехка социализм хьалъеш хиначa шерашкен къахьегамхой шойла хиннача дунен халкъашта юкъерча солидарностана. Денал айдеш бола къахьегамхой дунен халкъашта юкъера солидарноста низ боккхача лоархIаме хилаб паччахьалкхений дунен социалистически содружество хьахилара чакхбаьннача дунен шоллагIча тIема шерашка фашизм йохара. Цо чакхбаьннача тIехьагIарча шерашка а хиннаи пролетарски интернационализмо прогрессива влияни яза йола мел тиша а лоархIаме исторически событе. КIезига дац дерригача дунен къахьегамхоша хьал а долцаш дунен социалистически содружества доккхийча низаша дунен халкъашта юкъерча империализма бера. во из бале а е хьайбале а болча социалистически мехка тIа из шиш дойамехa карагIдаьннарехи баккхар духьа айдаь цIеша дила гера хьадоьккха хилар хьахьокхаш дола масалаш.

* * *

Пролетарски интернационализм—исторически дегIуташ дола гIулакх. Цун функцеши декхараши болхлой класса лоаттабеча къовсеми хьалдача историческа хьалашца тувзаденна да. Масала, социализмах дунен система яь шерьчай пролетарски интернационализма сфера санна, иштта цун функцеш. ХIанз болхлой класса идейни политически цхьоагIо юкъерчаь дешнаш дунен халкъашта юкъе цхьана лелалеча экономически политически сфере гучаоал. **Дунен социализма доацонеа чуххьа хьахиннaа дунен халкъашта юкъерча. керттера белгало пролетарски интернационализм а йолаш. интернациональни къамачи хьашташ массе оагIорахьара цхьана тараеля а йолаш йолча экономически политически гIулакхий керда социалистически тайпа.**

ДIайолаеннай дукхача мехкий халкъаша социализм коммунизм хьалъяра кхелай еш йола коллективни йоакхо хьалдаьта лоархIаме хулаш а цу мехкий къахьегамхоша шоай цхьана вIашагIтехача низаша бIарччача содружествонен хьакъстъкъастача хIара мехкан дола гIулакха производительни низий интернациональни белгалонаш боарраматIен санхетаман дегIаккхуларгйола хьалаш вIаштIехьдоахаш а долча хахара процесс. Цул совгIа, дунен социализма система хьахилар ца бIаьхид хинаб пролетарски интернационализма чулоацам ше, из социалистически интернационализмага дола.

КПСС Централни Комитета, СССР Лаккхехьарча Совета, РСФСР Лаккхехьарча Совета цхьан хиннача, В. И. Ленин ваь бIаь шу дизара хетаьча торжествени заседане КПСС ЦК Генеральни секретара Л. И. Брежнева аьлад: «Массеяи мехка социализм котъяларо торо хилийтай царна юкъе кердача тайпах гIулакхаш — социалистически интернационализма принципий лараш тIа латта вежарашка доал гIулакхаш оттадара. Бокъонца вIаше цхьатерра бокъонаш хилара лоIаме, суверенитета ший дари новкъосташха вIаши гIо дарца, социалистически солидарностаца, юкъарe лерхIаращи идеалаши бахьан долаш цхьана лоаттабечи къовсама цхьана дика тоалу цу гIулакхашка.

Цхьабакъда, опыто хьахьокхачох, социализма мехкашта юкъера цу тайпара гIулакхаш автоматически хьахулаш дац; уж хьадараи дегIаккхуларгaи, цу гIулакх тIа каст-каста чийслуш йола белгалдаре халонаши вIашдухьаленаши дIаяхара социалистически паччахьалкхений. Доал деча цар партей принципиальни, интернациональни политика хилара чурацда».

Социалистически интернационализм — из бежарашка долча мехкий болхлой класса юкъера гIулакхаш хинна ца Iеш; цар беррагача къахьегамхошта юкъера а, социалистически къамашта юкъера а гIулакхаш да, империализмана духьала лоаттабеча къовсамеи цар цхьоагIонеи солидарностаеи, цо-шоай мехкашка социализми коммунизма хьалъеча, империалистически агрессех из лораеча, дунен система хилара гаррa социализм чIоагIъеча дегIаккхулачен айхха цхьана гIулакхаш леладашеи вIаши новкъостала дарцеи белгалдоалаш дола.

БIарччача халкъий интернационализм цхьа классен лаьчехьа латташ хIама яц. Цхьа-дале, кулгалдара дакъа социалистически къамашта юкъе болхлой классaга. — интернационализма байракх лелаечун да. ШоллагIа-дале, капиталистически мехкий болхлой классийдара интернациональни солидарность дIахо чIоагIъю социалистически мехкаша, цо лоаттабеча кортамукъалли къовсаме цуьна массе оагIорахьара новкъостал а деш.

Пролетарски интернационализм социалистически интернационализмага дIадра хьалда лоархIам болаш да производства средствашта хиина капиталистически доалахье социалистически содружества мехкаша дIаяьккха хилар, производства средстваш социалистически навкъаца юкъара ерзаро, эксплуататорски классаш дIаялар а цу тайпара, къамашта юкъе доанаш уттадеш, къаман Iазап тIалоаттадеш, кхыдола зуламаш хьедеш дикина объективни экономически классовни бахьанаш дIадахар а.

Социалистически интернационализма хьахьокх мехкашта юкъе бокъонца долаш дола экономически гIулакхаш. цу мехкашта чуьхьара а дерригача дунен социализма систача масштабе а социалистически производствене гIулакхаш. Цу тайпара, дунен халкъашта юкъерча социалистически производствени гIулакхех дIакъастаргдоаца дакъа, агрибут а хилла дIаоттаи латт интернационализм, цо хьаьйбе дунен социализма система дегIаяра эша объективни хIамаш.

Халдаьза марксистско-ленински интернациональни политика чакх а йоахаш, вай парте мелбалийташ буржуазни национализмахи шовинизмахи юхадиссовала лоаттабу къовсам. Цуьна цхьана. социалистически содружестави дIахо чIоагIъяра къовсам а лоаттабеш. КПСС массаза а эггара дIоагIагIча тайпара а ларлеш, чинчай массай къамай чувство В. И. Ленина белгалдаьхад, къамий башхаленаш геттара йоахача хана, кхьиметтел дерригача дунен тIа пролетариата диктатура чакхъяьннача тIехьагIа а юсаргхилар.

Национализмах къаман арахьардаи ца лархIарен гIулакхаш социалистически строй оттаь яьккхар лийна автоматически дIадоалаш дац. Националистически уйлаши къамашта юкъе даьттача довнех юхедиса гIулакхаши — из ца социальни прогресса еш йоле дукхале къаьстта йIакхийлен чIоагIлеи. лара а гоаза а хила тарлуш дола дакъа. Дийде дагIаи производства средстваштa латта социалистически доалахье ше къаман-паччахьалкхен доазонаш кьовстaвь, ше хилар а. Цудухьа социалистически интернационализма хIанзарча этапе чакхъядалургьйан суверенни лахатара бокъонаши йолаши долча халкъашта юкъерча гIулакхаш гIолла мара.

Цу цхьан хана социалистически мехкий халкъий оалангарча юкъарча хьашташа — социализмах машарен гIулакха хьашташа — цар политика

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ХАЛКЪА ТIАХЬОЖАМА КОМИТЕТЕ

Дукха ха йоаццаш Грозненски района «Старо-Юртовски» совхозе доакъар Iалешдара дешаға кьежар Нохч - ГIалгIай АССР халкъа тIахьожама Комитет. Цига гучадаьннад совхоза кулгалхоша (директор нов. Шатаев, кертера агроном нов. Федоров, кертера инженер нов. Яндербиев) йол Iалашъеча, ча гулдечев цунах холаш дечен техникехя болхлой пиваңи бизза пайда эцаш ца халар, коагтIача бесса йоакхо яц Iалашцу доакъар дика хилийтара.

Бригадашкен агрегаташкен балха планаш яц, доакъара культураш чуэцаран доакъар Iалашдаран денна задането .телац. Йол Iалашъяран чах холаш даран хьакъоастаьча агрегатацта болхлоща укомплектоваш яьц, техника пайда ца эцаш лоаттаю, ца хьоикаш лоаттайрах баьцай дикал йол.

Белхаш лерттIа вIаштIехь ца дахар бахьан долаш 10 мая денз 25 июне кхачалца 400 тонн мара Iалашъяьц йол, нешта аьлча йалах 16 процент. Цунах 28 тонн къакьа буц дукха юкъе хиларах республикан агрохимлабораторе хьийбашта юкъе мегаргьяц аьнн брак яьй.

Отчеташка фактически Iалашьяьчул дукхагIа хьахьокх Iалашьяь йол.

Совхоза хьалхарча отделене (управляющи нов. Баталов, агроном нов. Мальсагов) шоллагIа хьекха 90 гектара тIера люцерна сов дукха уллийт хьал ца эцаш, иштта дукха уллаву 23 гектара тIара хьекха кена - гороххоли ча, из баьхьан долаш хIаьз юха тIадоалам а латт из. Иштта тIехьдоалийташ латт 80 гектара тIа хьекха улла кен ардара балхаш а.

№ 2 йолча бригаде укладчикаш ца хилар бахьан пайда ца эцаш латт йол кхухьен иштта кхийолеш техника, хьах аргIаш ю дахь тIа ча лахладац. Совхоза шоллагIча отделене (управляющи нов. Наманлюк, агроном Шахтандов) 92 гектара тIа дIайийна шоллагIа хьекха люцерна хьакха йоллаьяц. ХIаьта 40 гектара тIа хьекха улла горохи кени арда болабалза ба, из бахьан долаш дукха байнаб из.

Совхозе кхоъ кагаш лохьаю машин латт пайла ца эцаш кIан, кенн, горохи оарлаш кагаш гулъяьц. Моша доакъар чуэцара комбайнаш кийчъяьза я.

Ялаг чуэцаш боахначен доакъар Iалашдечен болхлошта бIайха кхача кийчбара гIулакх вIаштIехьдаьккхадац, охьайолча бригадашка мела хий дац.

Мукхи кIан чуэцара балхаш дIадоладарцен суланскы буцш мошача доакъара лаьрхIа дIайийна хьажкIаш чуэца ха хьатIаоттарцен дувзадена совхозе кхерамерча хьала тIа ха дикал лакха йола доакъар ханнахьа чуэцара гIулакх. Цхьабакъьа совхоза кулгалхошен Грозненски райисполкома юртбоахама управленен оарцагIбоцаш доакъара культураш хаппахьа туйнда наькхара.

Халкъа тIахьожама комитета декхарйина баьб «Старо-Юртовский» совхоза кулгалхой нов. Шагаев, Федоров, Яндербиев доакъар Iалашдеча нийслуш йола кхочушъяр лоацпача хана дIадака. ДIадайтаа общественни доахана лаьрхIа доакъар Iалашдара план кхоачаш ца йича ярбоашкарга.

«Старо - Юртовский» совхоза халкъа тIахьожама группа декхарийла яьй доакъар Iалашдара, техниках пайда эцара, доакъара культураш хаянахьен дикал лакха йолаш чуэцаран, доакъар лечкъа ца дайтаран тIахьожам чIоагIбе.

Хьу къонлуш йоагIа

БIаь шераьнка еалл гIулакх деш хьайоагIа Наьсарера хьунаш. ХIаьта а хIара хIаман — дийначуй а дийна доацчуй а — шиъ ха, замо я. Нах санна къаьлу хьу а. Цамогаш а хул, кхоача а лу. Цу дукха дунна а эш сага куаг. Iунаш Шийга хьожe, цийна Iунал дой кхы а дукхача шерашца ваха гIулакх де хийча я из.

ХIаьта а из Iунал деш, цун уйла еш саг хиннавац 1964 шера Наьсаре хьуна боахам биллалца.

Оаха дена баьдех этара лоархIамегIа бола болх ба хьу аIар, из нийлхьар. ПIадоагIача идаташта оасар, баьцаш санна ноакъа я гаьнанта соя ткъоаронаш, кIотаргаш, листа хилар. Царна еза наргIато, маьлха сердал, фо, «маьже» дIа-хьа яхийта моттиг. ТIаккха дукхагIа ях гаьнаш, низ болашагIа хул.

Баьъда, тайп-тайпара да ахархоша ду оасара оаха дери. Цар шоаш тайдача оасара баьдех цхьаккха пайда эцац, оаха эц. Дукхьал хьу йоIаш, нийлахьеш хьайийннача гаьнех, тхьовронех укх тIехьарча ике шера оаха пачхаьалкхенна пайда баьб 262 эзар сома (план 241 эзар). Дукхача организацешта, предприятешта, бахача наха чIоагIа пакхьдаьннад оаха цу отходех ду аIараш, тускараш, доарч, новраш, кхыйола вахача лелача эша хIамаш.

Дуккхача шерашка цхьаккха боарам а закон а доацаш дагарашна тедаш кIезиглуш хьасна хьунаш хIанз шерлуш, къонлуш йоагIа. Оаха хIара шера керда гаьнаш дIайогI. Укх тIехьарча шерашка 300 гектара тIа дIаегIай гаьнаш. Царех дукхагIдараш бога бIараш да. Массехк шу даьлча пачхаьалкхенна боккха пайда лургба бIарна бешо.

ХьалхагIа лаьтташ миха а дин а эррозех лорадара сом ца латтача гаьнех хьуна полосаш йора боахамаша. Оаха эргаьнихар из практика. Оаха дIадегIа хьуна полосаш дерригаш а бIераш да. Лаьтташ а лорадерга цар, хIаьта шоаш баьха хьувкьаи а тереба. ХIана йоаю бIаьш гектараш цхьаккха пайда боацаш? Оаха цу тайпара бIарна полосаш дIаегIай МалгIабикерча «Ингушский» сов. хозе, «Кавказ» ядача колхозе, Наьсарерча совхозе-техникуме (дерригa а дIоахах 85 километр я цар).

ТIехь-тIехьагIа дегIабоагIаш латт тха хьуна боахам. ХIанз шера дукхагIа хул оаха хьунагара хьанйбу пайда. Дукха ха йоацаш оаха хьайийллай консерваш промышленноста эша яьшкаш хьаю цех. Дукхха заказаш ук тхога консервни заводашкара. ХIавзле 8 эзар яьшка потребителашта дIаяхьийтай оаха. Цу цело ше болх беча укх тIехьарча шии бетта 8 эзар сомгIа сом цIена пайда беннаб тха боахама. Станокех (кхоъ я уж), кхыча оборудованех дIадаха ахча дукха ха вахьа юхаметтаоттаргда.

200 нийх лелабу оаха. Дукха ха йоацаш цар даьххха 780 килограмм мода пачхаьалкхенна дIаденнад.

Дукха ба тха хьунашка эрий сом е, къаьстта хьачаш, миста Iажаш, кхораш. ДIадахача шера 300 центнер лоькхабир оаха уж. Цу гIулакха лаьрхIа хьайийллагот пункташ я. Дика хьийкъаб эрий сом укх шера а.

ТIехь-тIехьагIа дикагIа болх бе Iомалу тха кьона коллектива, дукха ба тхона юкъе шоай профессе езаш, цунна шоай вахар дувзадаь болхлой. Керабуланерча хьуна лесничий Зурабов Хасмагьмад, тха хьуна боахама керттера лесничий Цечоен Хьажбикар, инженер Бадуев Баудин хьуна боахама институташ яьха ба, МалгIабикера лесничий Оздоев Моли хьуна боахама техникум а яьккха хIанз шиъ специальностах институте заочно доша вагIа, Гармхера лесничий Цицкиев Микаил юкъера специальни образовани йолаш ва.

Цхьаккха шу дIадоладц тха коллективо шиъ деккар тIехьхоачаш ца дене. Къаьстта дика хьокхамаш доах укх юбилейни шера тIенйца лакха социалистически декхараш кхочушдеча. Хьалхарча ах шера хьокхамаш укх тайпара да: пелони продукцин арахецара план — 12 эзар сом, арахийцай хIама ца эшаш 16 эзар сома маьха. Из йоккара план 13,2 эзар сом, ехкай 16,7 эзар сома маьха. ЦIена пайда бар задани 3 эзар сом, баь пайда ба 4,7 эзар сом. Дикка тIехьоачашъяьй хьу аIара, цIевьарга, керда гаьнаш дIайогIара задане.

Оаха хьача расчеташа хьахьокх пятилетка цхьа-шиъ бутт хьалха чакхйоаккхаргхилар. Хьинаре болх бу наха. Укх тIехьарча хана наз белхара дIаахер фуд хац тхона, хьунашцара балхаш хала доллаш а. Фуд уж чуукхабер?

Керттера «магнит» а тха боахаме кулгашца ду балхаш цIенденна дIадаьнна хилар. Эшаш мел йола техника а тхога, цар тIа бола беш опытни механизатораш ба. Хоаставе лов Карабуланерча лесничества болх беш вола тракторист Арсанов ШаIа. Кхыболча болхлошта юкъе белгалбьенна ба хьуна культураш лIаьовча бригада кулгалхо Касакова Зинаида, шофер Картоев Назир, хьу теларий бригада бригадир Куницкий Яков, кхыбараш.

Уж аз цIераш яьхараш а болаш цхьайтта болхлочоа «За доблестный труд» яха юбилейне медалаш елар укх шера.

Тха хьуна боахам укх пятилетка шерашка хьалхале дIа ца хецаш хьабенаб. ДIакеларгьяц оаха из ер шу чакхдалалца а, кхы дIахо йодача хана а. Иштта да Наьсарера хьунаш хозъеш, къонъеш, шеръеш боахкача тха болхлой дохаргдоаца дош.

М. ХУТИЕВ,
Наьсарерча хьуна боахама директор.

ДИКАГIЧАРЕХ ЦАI

— Дикача сагах хьо яьде воалле, тха совхоза механизаторах. Баркинкоев Хьасанах яьде дезе, — аьлар сога МалгIабина района «Алханчуртский» совхоза керттерча инженера Кодзоев Закречо. — Хьасан шиъ професси дика йовзаши езаши болча комбайнерех цаI ва.

25-гIа сезон я из комбайнаца ялат чуэцаш воле. ХIаьта хIанз ала хала да мел ялат чуийнад цо, масс километр никъ баьб. Цхьабакъда дукхача хана цун цIи дика йовзар Казахстанерча Павлодарски области кхаш леладерашка. Шиъ комбайн вIашагI а хетте кхара шера ши эзар гектара тIара хьувкъам чуэцар цо. Хьасана безе балха лакха мах а баь 1956-ча шера вай Даьхен партен правительствaн «Къахьегама Цеча байракха» ордена елар цунна.

ХIаьта цу шера 2200 гектара тIера ялат чуэна карагIдаьлар Хьасана.

1960 шера денз «Алханчуртский» совхозе болх беш ва из. Укхаза а лакха толамаш а доахаш къахьегарна цIи хезай механизатора. Трактора, комбайнаш ергиха оаттхалаш, уж ехача тоае миштта еза ховш ва Хьасан. Цу тайпара механизатораш геттара лоархIаш ба боахамашка. Топливни аппаратура дIатела моллагIа оатхал, система тоае а хов Хьасана. Цу тайпара механизаторашгеттара лоархIаш ба боахамашка. Хьалха слесарь вовцаш топливни система насосаш тоае лоаэхха уххача боахамашка болхар тха механизатораш. Цу гIулакха дукха ха йоае езаш хилар, хIаьта еха оатхал тоайитара дIадодар а лакха дар. Цудухьа совхоза администраца дехар дир цо, уж аппаратураш тоае Iомавала «Кавказ» колхозе валийта со аьнна. Цун дехар кхочашдир совхоза кулгалхоша. ХIаьта йоккха говзал йолча слесара Синицын Ивана гIоча волаш цхьа бутт баьккхача топливни система аппаратура тоае дика Iомайелар Хьасан. Укх шере топливни аппаратурех гидросистемех тоаеш ва Хьасан. Лакха мах бу механизатораша хIанз цо беча балха. ХIаьта токарь помогаш а хинна юртбоахама машинаш тоаяра болх тIехьабусаш латтача хаьа, токарни станока хьалхашка эттар из. Цул совгIа цхьайолча хана рационализаторски болх беш а хул из. Иштта, Хьасана юкъейоалаьча рационализацс торо хилийтар топливни система насосаш сихагIеа, дукха дикагIеа тоае. Дукха ха йоацаш двигателашта шайла обкатка яра стенд кIаштIехьъяьккха хьайар из. ХIаьта цу яьххача тайпара из стенд вIаштIехьйоакхе двигателаш дика а сиха а тоаергьяр.

Совхозе це балха веча денз 14 рационализаторски предложени юкъейоалаьй цо. Цу гIулакхо торо хилийтар 10,2 эзар сома экономи е.

Массе а хана халагIа йолча моттигашка хул из. Цу тайпара, хIанз гурахь дийна ялат чуэцаш ва из.

Хола да мастерске из волаш, — йоах Кодзоев Закречо — Бакъда ялат чуэцача дукхагIа эцаш ва Хьасан.

Дика кийчъяй Хьасана ялат чуэцара шиъ комбайн. Еха латташ цхьа минут яьккхаво цо хIанзална. Цудухьа сменах шиъ-шиъ ах норма кхоачашъе кхоаву Баркинхоев.

Цул совгIа Хьасана ялат хьекхача моттиге наггахьа мара ца дорргбац шоана.

Укх юбилейни шера норма 180 йолча сезонах 350 гектара тIара ялат чуэца декхар тIаийнад Хьасана. ХIаьта ше денна дош толамна кхоачашду цо. Белгалдаккха доагIа цо беча балха лакха мах а баь Хьасана дукха ха йоацаш «За доблестный труд» яха медаль еннилга.

В. ТАГУРОВ.

ДОАЗУВ ЛОРАДЕРАШИ ЦАР ДОТТАГIИЙИ

Дукха ха хьалхагIа денз доттагIал долаш хьабоагIа Камчатскера доазув лорадераши Авачински губай берда йисте гIолла хьалъуллача, Сероглазовка яхача хьтарча В. И. Ленина цIерагIча миллионер йолча колхозе рыбакаши.

Каст-каста укказа боагIаш хьуший ба бежцара фуравшкаш тоаха кагийнах. Рыбакаши хIанз бокъонца «форда берзалой» а хинна дIаболлабенна, оаевин атта бола рыбакий къахьегами дукхабаьенна хьалха доазув лорадеш хиниарцан вIашагIкхетаршмассаза чIоагIа сакъердамех безамех кхдоал. Доазув лорадераша шоай гIулакхаш дуац, дукха бIаргадийнача моракаша дувцачуга лаьдагI. Дукха бараш, шоаш гIулакх даь баьлча гIоряьннача колхозе болх бе Iа. РСФСР Лакхехьарча Совета депутат колхоза председатель Михаил Старцыи ца а дог тийша ца колхозе чубаьккхерашкара ледарло ярг ца хилара.

Соакк, доазок тIа гIулакх даь баьнна, колхоза барг тайнача коллективе баьхкар Иванов Борис, Федоров Александр, Брусницын Леонид. Цар шоллагIа цIа а хинна дIаэттай йоккха форда тIара рефрижераторни траулер (БМРТ) — «Петр Ильичев» — турпала-доазонхочун цIи лелаю цо. Дукхьалардар мара ца хоаш, эшаме, къахьегам дукхабезаш бола кагий нах команде чIоагIа лоархIаш ба (БМРТ) тайнара мел йолча колхоза кемаш тIа, хIаьта уж укказа пхиь да, хIанз болх беш йола командаш нийсса ахаш хьалха хиннача доазонхоех латт.

Анна ГАРКАВАЯ,
АПИ корреспондент.

ЕНИСЕЙСКЕРЧА «СЕДКЪИЙ ЗЕМ БОАХАРИЙ» ТОЛАМАШ

Шера 3 эзар совгIа зем белгалбу города Енисейскерча (Сибарега) Лаьттан искусственни спутникаш зувча станце болхлоша.

Лаьттан искусственни спутникашка хьежаш йола СССР Iилмай Академе станце йиллай Енисейски педагогически институте. Спутникий визуальни зем бахара даькъе воккха специалист волча английски астронома Десмонт Кит-Хиле дукха ха йоацаш арай метгале арадаьннача «Лаьттан спутникаш зуэш» яхача книжка тIа лакха мах баьб Енисейскерча «седкъий зем боахарашта» карагIдаьннарий. Станце кулгалхочо института преподавателa Воротников Валентина оттаьь зем бахара методика шиъ тайпара лоархI английски Iилмахочо.

Укх 8 шера даьхача земий дукхалга диллача Советски Союзе хьалхара моттиг лоац искусственни спутникаш зуэш йолча Енисейскерча станце. Станцена ахьувкъаме дн дар 1969 шера 10 апрель. болхлоша 60 совгIа спутника 102 зем белгалбьеча хана. Воротников Валентина кийчъяь, спутникий графически зем бахара новкъостал деш йола, къаьстта шиъ тайпара прибор Москверча халкъа боахама карагIдаьннарий выставка павильонашка Iилмай Академе юбилейни выставке хьокха оттаьь хиннай.

Шиъ опыт диссертаце тIа вIашагIтехай Воротникова: «Лаьттан искусственни спутникий зем бахара графически методаш».

Жан КАЦЕР.

СМОЛЕНСК. В. И. Ленина цIа ник. Скульптура автор Л. Кербель. лелача улица тIа цувна дегIа поийт- В. Кунова сурт. ТАСС фотохроника.

МЕХКДАЬТТАГА БОДА НИКЪ

Укх дIадахача ах шера производственни задани 128,5 процент кхоачашъяьй Али-Юртовски тохкама кIоарга бурувдеттараша. Планах 10400 метр мара ца доагIача 13360 метр буруш техад цар.

Цхьан е шиш бригада а боацаш ерригача коллективо баьккха толам ба из. Ерригаш а 13 бригада а конторе. ХIаьта царна юкъе цхьадараш белгалъяха нов. А. Г. Мау, Н. Д. Гусакова, В. Г. Петрова кулгалдеча бригадаша оасаргIа къахьег. Шоаш тIайина социалистически декхараш даим тIехкхоачашду цу барт болча коллективаша.

Бакъда, кIезига дац кхоачамбоацараш а. Ерригача конторе балда ханах 65,7 процент мара пайда эцац. ХIаьта нов. Мау бригада балда ханах 92,6 процент пайда эц. Нов. Петрова бригада — 78,1 процент. № 70 йолча буровой бригаде 79 процент. Цу масадаша хьахьех ерригача бригадашка болх цхьатарра дика вIаштIехь ца баьккхалга. Иштта даде а малогга дукхагIа. дикагIа балда ханах пайда эца гIерташ къахьегаш хьайоагIа тха бурувдетта бригадаш. Из де вIаштIехьдаьлча тха къахьегам дукха оасаргIа хургбар, пачхаьалкхенна боккха пайда хургбар. Шоай ма хулла цунга кхача гIерт бурувдеттараш.

Ерригача балда ханах 26 процент пайда ца эцаш лехьа йол. Геттара новкъа хух цхьаза цхьа лоадам белла оатхилг эшаш, лехача кора ца йоагIаш низ бола буровой агрегат сеца латташ. Цу тайпара кхоачамбоацараш дукха нийслу тхо золча. Кийчача оатхалаца бурувдеттараш Iалашбар балда ханах дикагIа пайда эйвара лоархIаме да. Цхьабакъда, «Грознефть» объединене кхоачам хилдал, нешта аьлча массе хана цхьатарра дика тIаахахьийтац бурувдеттарашта эшар.

«Производства резервах пайда эцалга толдарен халкъа боахаме экономе режим чIоагIъярен» хьакъехьара КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК Письмо-кийца а дийца къовчашне долаьича денз тоьал ха дьйнай. Лоапна ала безам ба цу юкъа бурувдеттарешта даьчох, нешта аьлча магагIа мероприятеш чакхъяьхай. ХьалхагIа болх баь хьпача скважина амбара чу дукха маьъера утяжелитель юсар. Буруш тохача шоллагIа цунах пайда эцар. Бола дикагIа гидромониторни кхьшарошечни оставе (кхьшарошечни, чарна метел), ях утяжелении бурувдетта турба, кхыдола кердадараш балха юкъедоаладарах пачхаьалкхенна 69 эзар сом кходаьд.

Дуккхача къамех бода нах ба тха конторе болх беш. Хьалхашка латта декхараш, дог-уйла цаI йолча шир «ЦаI—массанена тIехьа, массава — цхьаннена тIехьа» яхача коммунистически принципах къахьег. Цудухьа гIулакхаш дика дел. Дукха ба конторе бокъонца бола говзанчаш. Царех цхьаболчар цIераш яьхача бикьаьн а. Уж ба бурувдеттараш нов. къастий Мариненко, Бацеев, бурувдеттарий гIончаш Эльмиев, Киселев, слесарь Эстамиров, лаборантка Димашина, кхыбараш. Вай республике укх шера 20 миллиони 1975 шу чакхдоалаш 23 миллиони тонн «IаьIржа дошув» доаккхача дукха даькъа доацаргда тха конторa коллективо.

Тха толамаш цхьадола даькъе Яльдаровски майдерча № 76 йолча скважине лохерча нелеви тIоанашка мехкдаьтташ тIакхачарца дувзадена да. Цига промышленни мехкдаьтта гучадаьча керда скважинаш хьалье езаргья. ХIаьта Алхазовски майде кхы а гаьнагIча юрени тIоанашкара мехкдаьтта гучадаккха деза да. Цига буруш тохаш я № 133 йола скважина. Шиъ проектни кIоаргала (4600 метр) тIакхаьчача кIир гучаьлар. Тхона хийтача тайпара хиланзар хьал. Мехкдаьтта доалла моттиг кхы а чоалханегIа хиниар. Нагахь санна цига мехкдаьтта корадоагIа буруш тохара балхаш кхы а шерда дезаргда.

ХIанзарчоа лахкерча нелеви тIоананашкара мехкдаьтта луш йола скважинаш дIатех оаха мехкдаьтта доахарашна. Дукха ха йоацаш дукха мехкдаьтта луш йола № 78 йола скважина дIаеннай оаха. Дийнахьи буса 300 тонн «IаьIржа дошуа» лу цо.

Шера яхь а йоаржаь шоашта могар низ дIакхоачар ду тха конторa болхлоша хьалхашка латта декхараш пятилетка тIехьхьарча шера план ханал хьалха кхоачашъяра.

В. АСЕЕВ,
Али-Юртовски тохкама кIоарга буруш деттача конторe керттера геолог.

ИНТЕРНАЦИОНАЛИЗМ

Социалистически интернационализми социалистически патриотизмаи принципаш нийса вIаши цхьана таръелга. Цу принципашта тIерадовларо шоай мехка социализм хьалъяра кхелаштех социализма мехкий содружество чIоагIъярал мел дукхача зуламе йолча тIехьенга кхоачеву хьахьокх марксизм - ленинизм, пролетарски интернационализм хийца а хийца хьаьрьаьннача национализми шовинизми наькъа тIа эттача хIанзарлекински кулгалхой политика.

Пачхаьалкхене доай ду парти а хинна дIаэтт хIара коммунистически парти исторически кхтоххаме я шоай мехка санна, иштта социалистически мехкий ерригача содружества а кхелашхьалдаре, общественни прогресса гIулакха юкъе ше лоацача даькъа хьалхара. 1969 шера шие коммунистически болхлойи партей дунен халкъашта юкъерча Совещане документа тIа белгалдоаккхачох. «социализма мехкий коммунистически болхлойи партей лоархIамегIарча декхарех цаI — цу мехкашта юкъе массе оагIорахьара цхьане деладу гIулакхаш дегIаккувлар а цар система экономически кхьа хоадамболашагIа хилча лостамашка, Iилмаи техникаи прогрессе керда толамаш доахилга Iалашдар а».

Дунен социалистически система йолаш хьайоахьа укх ткъаь пхиъ шера пун интернационални принципаш исторически тоххамах чакхъяьнний, шоаш толашагIа хилар бокъонца бахь а даь хьахьекхад цар. Цу процесса диалектика мештай дика, интернационализм тIа-тIа дукхагIа юкъей эггара кIоаргагIча экономически отношенешта, материальни производство дегIаахара — эдди гIулакхий керттерча сферана. Цунна геттара дика тешал ду къахьегам дунен халкъашта юкъе бекъара, пачхаьалкхенашта юкъе производстве специализаци кооперирования ера дарда а социалистически мехкий экономика тIа-тIа дукхагIа таргаахаро.

ХIанз вIаштIехьдоалаш латтача хьалех, социалистически мехкаш вIашагIа къаьста экономически дегIаахар тIа-тIа халагIо а экономически пайда кIезигагIа луш а да. Цун маIан да эггара хьаьха, къаман-пачхаьалкхен доазонел чухьара производства процессаш пачхаьалкхенашта юкъе боаррамагIа лелача экономически гIулакхашца органически ювзаенна хилар. Долчe, къаман промышленни комплексаш дунен социалистически экономика юкъерча эIвкара доакъаш а хинна дIаотташ латт, хIаьта традиционни а хиниз дIалака уж интернациональни экономически бувзамаш хоададер социалистически мехкашта белегала къаман хатар хургда. ХIаьта уж вежарашка цхьана леладеча интернациональни гIулакхий бувзамаш массе оагIоряхьара дегIаккувларо экономически база хьаю бIарга ца яйича тайпара чIоагIа производство лакхъядаран халкъа хьал-торо тоарах.

«Производительни низаши Iилма - технически революции дегIаухача хIанзарча стаде экономически прогрессана эшараша массанена а хьалхадоах, — белгалдаьккхад Польски вIашагIкхийттача болхлой парте ЦК Хьалхарча секретара В. Гомулкас, — экономически интеграци халанза яра ца хилар.... Социализма хьашташа дерригача социалистически мехкашкара дIалех... вай содружества экономически интеграце процесс сихъелга».

Кхы тIа а таргаахарен кхы а эйсагIа цхьана гIулакхаш деладарен, социалистически экономически интеграци яра наькъаш лохилга 1969 шера бIаьстан юкъе хиннача. ВIаши экономически новкъостал дара Совета XXIII-ча специальни сессе теркама юкъмоттиге лаьттад. ЙIаьххача хинна лаьрхIа чакхдоахаргдолча гIулакхий хьалда программа оттаьй сессе. Укх шера май бетта правительствашта керте латтараш юкъе а болаш СЭВ XXIV-гIа сесси хилар Варшаве. Цига йийнар СЭВ-а XXIII-ча сессе решенеш кхоачашъяра делама хьакъехьа Исполнительни комитета яь доклад. Къоабалъяьй плановни балха даькъе цхьана деладу гIулакхаш эргадоахаш толдарех йола предложенеш: экономически политика керттерча цешаех лаьна вIаши консультацеш елга, экономика, Iилма, техника лоархIамегIарча доакъошка прогнозировани яра гIулакха опыт дIа юха эшиген цхьана гIулакхаш леледеагех, халкъа боахама лоархIамегIарча доакъошкен производства тайпаштен йIаьхха хана лаьрхIача перспектива цхьана вIаштIехьлаьхха планаш уттаелга.

Экономически интеграце керттерча декхарех цаI сених латт аьлча, из латт, Iилман техникен производства доакъош дегIахара къаьст-къаьстача лостамашта бIаргча цхьа планаш уттае доладаларах Дош дола къамаьл, кхетадеш ма доара, цхьа нормативаш, балансаш, кхьнаш а йолаш йолча массане юкъарча бIаргчача цхьан пллаех дац. Уж тайпа планаш оттаера халаза даргдоаха исторически хьалаш хIанз а вIаштIехьданнадац. Цу тайпара долла хIама чулоацаш йола бIарча халкъа боахам дегIаахара иллаш уттаеча хьалхагIа а санна хIара социалистически пачхаьалкхен суверени гIулакх доланн дус.

ХIаьта цхьана, планагIа леладеш долча гIулакхаша чулоца деза, цкъа-дале, хIанзалца хиннавул дукхагIа дола, вIашагIтоха дезаши йIаьххача хана йолча перспективана лаьрхIам деш, шоллагIа-дале, производствам воспроизводствам къаьст-къаьстача лостамех (масала, доагора-бедали бизза хьаяра дегIайоалаяри, и. кх. дI.) юкъара хьашт долаш йолча лоархIамегIарча Iилмаи технически проблемаех вIаши дага а дувлаш бIарча цхьа планаш уттае мегаргйолаш а уттае езаш а я.

Бувзоцача кхачча, цхьана деладеча планови гIулакхий, планашта координаци яра а санна, керттера маIан сених латт аьлча, из латт, хIара мехка общественни производства эффективность хадданза лакхъелга, материальни къахьегамен ресурсех пайда дикагIа эцилга Iалаш а даь, производство дегIаахара темпаш сихъярахь халкъа хьал-торо лакхъярахи.

Хоршахьа хургдар, нагахь санна социалистически экономически интеграце лоархIамегIарча денаш къоастадар аттеш цхьаккха духьале йоацаш процесс а аьнна хийтача. Социалистически экономически интеграце наькъа тIа, цзаимо моттагаш массаза нийсъала хулаш йолча тайпара, халонаш ца хилча йиш яц. Цхьабакъда, уж дIайоахалургйолаши яха езаши я.

Цу гIулакха хилаьза даргдоацаш хIама да марксистско - ленински принципални ларда тIа — дерригача мехкий а къаьст-къаьстача царех хIаране а оаланггара хьашташ чулоацаш йолча социалистически интернационализме ларда гIа вIаши дагардар кхетадаелга.

* * *

МалагIаш я пролетарски социалистически интернационализма исторически кхелаш? Цу хаттара жоп далара, гучох, зрелоста белгаларча фазашка гIолла, дунен социализма система доазонел чухьа чакхдувлаш дола производительни низаши производственни гIулакхашка дегIаахара а царна юкъерча бувзамий а диалектика зенна ергьяц. Цунга хьежжа хуцалу социалистически содружества мехкашта юкъера интернациональни бувзамаш, цу тайпара чIоагIлу цар дунен революционни процессана еш йола воздействи. Дунен социализма система-м материальни производство дегIаухача а, пачхаьалкхенашта юкъерча экономически политически гIулакхий даькъе а ма йид дунен халкъашта юкъерча гIулакхий керда, социалистически тайпа шийна чухьтоххаш йола шиъ тайпара, интернационализма лаборатори».

ХIанзарча хьалашка лелаеш йола социалистически мехкашта юкъерча экономически гIулакхий формаш производствана интернационализаци яра боарамон декхарашен ма цхара я. Цхьабакъда, цу интернационализаце дегIаахара белгаларча лагIа тIа хьакхулийт Iалашмате лоархIамеча социальни тIехьенига, социалистически мехкашта юкъерча экономически гIулакхашта шоашта чухьа хилаьза даргдоацача хушамашка кхоачашеш йола тенденцеш. В. И. Ленина кIоаргга хьайийлад из «бIарача цаI бола, дерригача къамий пролетарато юкъарча планагIа нийсбеш бола, бIарча хьинийца дерригача дунен боахем хьабарна йола тенденци, хIаьта из тайпа тенденци капитализме хIанале бокъонца шаьра хьаггучаьнна е шеко йоацаш социализме дIахо дегIабоалаех йизза чакхъяьккхе езаш а я» (т. 41, оагI. 164).

Дунен социализма система йолаш йолча хьалонца хьатIаот производствана еш йола интернационализаци дIахо дегIайоалаярна социалистически мехкашта юкъерча экономически гIулакхий кхьарча формашта кхы могаргдаж интернациональни наькъаца вIашагIтеха производство планагIа дегIаахара торонех бизза пайда эцилга Iалашде.

Исторически перспективага хиллача хьахилла тарлуш а ца хила йиш йоацаш а я халкъий пачхаьалкхени къамани башхалонаш кIезиг-кIезига йоалаш дIаяларен бIарча къамаш вIашагIкхетарех экономически ларда а хинна дIаоттаргйолаш йола производства средствай общественни доалахье. «Социализмо лерхIар, — яздаьд Ленина, кхтий пачхаьалкхенаш а ць нах бекъабенна хулгех моллагIча тайпара хинна а къамаш шоаш къаьста хулгеи дIадаккхар хинна ца Iеш, къамаш вIаши гаргадитар хинна ца Iеш, уж вIашитIохар а да» (т. 27. оагI. 256).

Цхьабакъда, классови башхалонаш дIаяхарна, пачхаьалкхен дIадаларна дувзадена из декхар кхоачашде чел чоалхаеш хилен хиннад хайнад Ленина, из кхоачашдара къаьстта йIаьха перехода ха эш яьхад цо.

Дунен социализма экономика дIахо дегIе ма доагIа, социалистически къамаш вIаши гарга не ух, халкъий пачхаьалкхени къамани башхалонаш дIаяхарах, бIарча къамаш вIашагIкхетарах В. И. Ленина идеяш бокъонца бакъ а хинна дIаоттаргья.

Дунен халкъашта юкъера социалистически доалахье — керда экономически категори. Цхьабакъда, социально - экономически литература тIа хIанзле а кIезига нийслургдац цу тайпара маIан дола хIамаш, къаьстта а социалистически пачхаьалкхенаша тIа-тIа дукхагIа Iилмаи учреждении промышлении предприятеши цхьана хьалеши эксплуатаци еши хиларна дувзадена.

Пачхаьалкхений юкъе а йолаш хIанз хьалъеш йолча цхьа а массехк социалистически пачхаьалкхен доалахье лоархIалуш йолча промышленни предприятейи Iилман учреждений чулоцаш нийса кхеталургбац исторически перспективаш теркалйича мара. Дунен халкъашта юкъерча масштабе бIарча цхьа коммунистически доалахье хьаяргa бодача наькъа тIера лоархIаме меха и уж. Кхетадеш да, из доалахье цхьана предприятеш хьальяра наькъаца хьаяь ца Iеш, тахан доалахьен ши форма — дерригача халкъа юкъарен групповойи санна латташ йола производства ерригa средствашкIезиг-кIезига ерзаеш юкъарча доацаш дунен халкъашта юкъе къаман-пачхьалкхен доазонел чухьа юкъара ерзаяра яьвкъаца а хьаергхилар. Долче, деш дола къамаьл къаман производствa средствашн таргайнгарен вIашагIтохарен хьакъехьа, общественни социалистически доалахьен къаман формаш дунен халкъашта юкъерча коммунистически доалахьен боарамга кхоачеш лакхъярах да.

Иштта кIезиг - кIезига хулаш хьахул производства средствашта бIарча цаI йола коммунистически доалахье. Уж средствааш хургья дунен халкъашта юкъерча масштабе ассоциированни болча, е къамаш - пачхаьалкхенаш сихъалар а, е классови башхалонаш фий ца ховш болча производителашта юкъера гIулакхаш леланераш.

Г. ХАРАХАШЬЯН,
экономически Iилмай доктор.

Доазол дехьара

УЛАН-УДЭ. Победа проспект. М. Барабанова сурт. ТАСС фотохроника.

СОЦИАЛИЗМА МЕХКАШКАРА ХОАМАШ

ЛЕНИНА БАЙРАКХА КlАЛ

ПРАГА. (АПН—Прагопресс). «Ленина байракха кlал» яхаш выставка хьайийллай Братиславски кремла залашка. Хьежа ухарашта доаз В. И. Ленина кулгаш яздаь документаш, фотографеш, листовкаш, Советски Іедала эггара хьалхара декреташ. Экспонаташа хьахьокх гениальни баьча кулгалла кердача общества лард еллача КПСС-ен Советски правительстваи болх. Выставка стендаш тlа — Советски Союзеи доазол дехьеи кепатеха арадаьнна эггара хьалхара Владимир Ильича балхаш. Экспозице йоккха раздел ленински идейш хилара хьаьль я.

ГlИШЛОНАШ ТlАРА РЕСПУБЛИКА

ХАНОЙ. (АПН соб. корр.) Тlа-тlа дукхагlа чуlе цlенош хьалдеш латт ДРВ-е. Юхаметтаувттаю американски бомбаша йохаь здаеш, хьалъю кердаяраш. Ханоерчи гlишлошъеча тресто чуlеча цlеной ькхо район централизованно хьалъю. Аьшкабетонии конструкцеех вlашагlлехк укхаза цlенош. Укх шера хьалхарча ялх бетта Чыонг Дина, Ханое къулбехьарча района, объекташка шоаза дукхагlа яьхкай плиткаш, совяк цlэзамиcел йолча хьна пхкачул. Ах шера задани 140 процент кхоачашъяьй арматуршикаша.

В. НИКОЛЬСКИЙ.

КРАН-ЮБИЛЯР

БУДАПЕШТ. (АПН — «Будапресс»). Венгерски кемаш деча комбинате хьаьй 100 тонн мухь айбе низ кхоачаш йола хи тlе гlолла лела бlоалагlа кран. Иштта бокха яна бола кранаш арахийцаш хlанзалца дуненi тlарча цхьанне а предприяте.

«Венгре хьаьй» аьнна марка тlалатташ йолча гигантна болх бу 10 мехка, цу дьаькъ Польша, Югославе, Сире, Египта, Кубай порташка. Эггара дукхагlа цlер Советски Союз я. Цун заказагlа заводо кийчъяьй 84 кран.

Юбилярe юкхьаншара «да» — 100 (25 края — вlашагlъеллай 1946 шера. Цун новкъосталца Дунай бух тlера хьалъийдаьд бухдаха кемаш фашисташа леххийта тlаьшш.

Электроэнерги эггара кlезигагlа йоагаар — конструкце хертерча совленех паl. 3600 квадратки метр моттиг дlалоацача понтона тlа уттаю кран. 20 метр лакха айлу дlадагlа тlаьск.

ТКЪАМАШ ТlА ЛЕЛА ЛАЬТТА ЛЕЛАДЕРАШ

СОФИЯ. (АПН — «Софияпресс»). Итт шу дизад болгарски юртбоахама авиаце эггара хьалхара звено вlашагlъелла. Хlанз кооператорий темаме гlончей я самолеташ. Соахк самолеташ тlара дьаьйдаьд 800 эзар химически препараташца обработка яьй 1 миллион гектар лаьттанна.

Хlана юрта боахамера 25 совгlа тайпа балхаш кхоачашду авиаце. Дуккача округашка шерра дlадолаьденнад самолеташ тlара дуга кlадуьлге, хlаьта из кулгкара дувчул шоазa дарегlа да. Гlажаштеи гуржий боалаштеи химически препараташца опрыскивани яро 70 процентагара 3 процентага кхоачешдеш кlезигдаьд зуламдергаша царна ду зе. Юртбоахама авиаццеа обработка ергйолаш дола лаьтта деррига а лаьрхlача 2.700.000 гектар да.

Будин ГУСЕВ,
болгарски журналист.

ФОРД ХИННАВ ГУЙАГУАТЕХЕХ

ГАВАНА. (АПН корр.). Пинар-дель-Рио провинце маьлха зlаледрашта кlал дошо бос леп кердача форда чурча хин. Сага кулгаша хьабаьб из. Толашагlа йолча техника новкъосталца гlишлошъераша пхорагlа сунт а техн дlакъайлад пайда хьа па луш форда чу ухаш хинна лоаморa довгlа Гуйагуатехе яха зlаьнита хьлг тlаккха цхи Іан бокъа а бена летцийсача кlоагашкахьа лостадаьд из. Иштта хьаьй искусственни водохранилище. Цунна чухош 54 миллион кубометр хий. Іаьмарч хьалдизара новкъостал даьд укх тlехьарча массехк кlоргlа чlоагlа дайлхача догlаша.

Гуйагуатехе яха форд халкъа боахама йоккха лоархlам болаш хургба — цу чура хий дехкаргда укхаза дlагlача цитрусови сона бешамашка.

ИНЖЕНЕРА — МЕДАЛЬ

БЕЛГРАД. (АПН корр.). Югославе хьаьшийн специалистийн уйла чlоагlа тlвоз Белградски ярмаркерча кердача гlирсаша, Тинав, Дунаех техкача тlаьша. Царзитор — инженер Бранко Жежель.

Вовлаш йола конструктор дукха шерашта хьалхагlе дена Белградски университета профессор, Сербе Іилмай Академе действительни член вa. Б. Жежеля доккхагlйолча балхех паl — чуlеча цlеной здаеш бетони блокех вlашагlъехкара система. Дукха да йовнаш хьалххагlе а чlоагlйолийтача бетонах йолча Дунеи халкъашта юкъерча конференце Праге хиннеча шин конгрессе медаль еннай инженера — гlишлошъяра дакъе доклад хlамаш карагlдалерах.

ХАЛКЪА ГОВЗАНЧАША ЯЬ ХlАМАШ

БУХАРЕСТ. (АПН соб. корр.). Дукха за хьалхагlа дена кlи хела де Румыние халкъа говзанчай доккха изьарал. Дахчах яь хlамаш, шоай къаман Іадалагlа догамаш а дет цlагlа даь мошаш, перламутраца ега башха-хоза шкатулкаш, цlен Іаьржа керамика, дото хlамаш чlоагlа хозахеташ вйо, республика городашкеи юртаншеи бахача нaха а кхыча мехкашкара ухача туристаша а.

Хlана моттигерча бедалах тайп-тайпара сувенираш ега фола 60 кооперативни объединени я СРР-е. Укх шере румынски говзанчаша, шоаштеи доазол дехьарча фирмаштеи лаьрхlа хьаергьа дукха тайп-тайпара 50 миллион лей мах болха халкъа искусства хlамаш.

Ф. АНГЕЛИ.

Къахьегама ветераний йоакхо

Пенси ийде ха кхаьчача хана балха тlа болча къахьегамхоштa пенси хьожадара порядок тоаьай 1969 шера июль бетта дена. Хьалха пенси хьожадара эша документаш къахьегамхочо ше кийчде а социальни Іалашон отделе хьачудала а дезаш хиндаде, хlанз уж документаш кийчде социальни Іалашон отделе хьачудала а предприятейи учреждений администрацеш дехкарийла яьй. Из керда порядок гlойленахьа я къахьегамйоштa а уж болх беш йолча предприятешта а. Цкъа дале, но йиш хулийт балха ха а ца йоаяйта, шоалагlа дале, къахьегамхой мукъабоах документаш кийчдеча хана хулача халахетарех шеконехи.

Пенси хьожадара кердача порядкага довлаш документаш кийчдара бехктоккхаме болча нахаца семинар йир, царна дlахайтар тайп-тайпара пенсеш хьожадара дlадехераш малагlа документаш, дlаязъе езараш малагlа бланкаш я.

Социальни Іалашон отделашка хlара инструктора тlачlоагlъяьй къаьстта йола предприятеши учрежденеши, из хьа инспекторай предприяте пенси хьожадара бехктокхаме волча сеган юкъе халдаьза бувзам а хагабовла вlашагlкхетараш а хургдолаш.

Укхаза белгалдаккха доагlа республика дукха а дукхагlа йолча предприятей, учрежденей, организацей кулгалхоша из гlулакх бакъахьа лаьрхlа хилар: пенсеш хьожадара документаш кийчдера шоай ханнахьа нах къовстабир, гартгарча хана пенси хьожаде доагlа шоай нах мелаб хьежар, къахьегама документаш леладарая лорадерая порядок оттайир, документаш кийчдара хиланза ергйоаца бланкаш Іалешийр. Из гlулакх дика чакхдаьккхар «Грознефть», «Грознефтехимзаводы» яхача объединенеша, Наурски района совхоза, машинашкъа транспорта предприятеша, швейни объединеше, кхычар.

Цхьабакъа цхьайолча предприятейи, учрежденейи, совхозийн кулгалхоша йоагlаш йола йоакхо яц, къахьегама ветераний, документаш кийчдара шоаш дехкарийла хилар терхаз дац, хlаьта цкъаза болхлочоа документаш ца кийчдар дукха из балхаре дlаволкхх, цу тlа гlолла къаьенначу къахьегамхочун е эза йоакхо шоашта тlера дlа а йоаккхаш.

Надтеречни района «Минеральный» «Верхне - Наурский», «Надтеречный», «Братский» совхозий болхлой балха тlара па баьлча боалаш социальни Іалашон отделе бахара, пенси хьожадара эша документаш кийчдарца дувзаленна деррига дешаш къоастаде. Иштта латт из гlулакх Урус-Мартана района «Красноармейский», Мичурина цlерагlча совхозашка, Гудермесса района «Дружба», «Гудермесский» яхача совхозашка, кхычахьа.

Кlезига йоакхо ю шоай къахьегамхой фабрика - кухня, гор. Гудермеса консервни завода, гор. Грозне Старопромысловски района «Трансмаш» завода, кхычар кулгалхоша.

Хlаьта мел халахетараш хул пенсе болхача наха пенси хьожадара документаш кийч а даь, социальни Іалашон отделе дlачудалалехьа. Пенсеха документаш хьачуденначул тlехьагlа мара мича хьожаду пенси. Масала, «Ингушский» совхоза болхлочун Саутиева администраце бехках 208 сом пенса дайра ший ханнахьа Малгlабика горсобесе документаш хьачу ца далар бахьан долаш. Шоай ханнахьа пенси дlаэдаzар цу бахьанех «Горец» яхача совхоза болхлочо Абубакарова. Кхо бутт баьккхар «Старо-Юртовский» совхозе Заурбековна документаш «кийчдеш». 90 сом пенси дайра болхлочун Мезенцевай ший ханнахьа гор. Грозне Заводской районна парикмахерски боахама конторе документаш кийч а ца даь, райсобеса дlачу ца дахар бахьан долаш. Уж тайпа моттигаш кlезига яц.

Цар керттера бахьан ца пенсе болхача наха документаш кийчду бехктокхамерa нах предприятешка ца хилар, кастлашка пенсе бахабеза нах малашб а мелаб а ца хар. Из чlоагlа лоархlаме да, хlана аьлча пенсе болхача къахьегамхошка массанега а хилаш эшаш дола документаш, архивашка хетта, хьаьха шийна пхьа балха хиннача наха Іешалах документаш юхаметтаоттаде дезаш хул. Цо йиш хулийтаргба къахьегамхочунга ший ханнахьа пенсе вахийта.

Къахьегама документаш леладерa, лораярeа порядках а ала доагlа. Масала, «Атагинский» совхозе ший ханнахьа дай балхах дола йоазош къахьегама книжкаш тlа, хlаьта «Гвардейский» совхозе 1960 шера кхачналга дола болхлошта алапи дlатийна документаш доадаьд, алапи дlаденна ведомостаи массехана хила дезаш доллашехь. Цу совхозе болхлошта йоккха дарада уж пенсе болха ха тlаккхьачa.

Къахьегама ветераний йоакхо яр лоархlаме да йоккха балха опыт йола, квалифицировани болхлой халкъа боахаме хlана чlоагlа эшаш халарца дувзаденна а.

Берригача болхлошта — пенсионерашта халкъа боахаме миччахьа кар болх бой а 1970 шера дена диза дlалу йоккха хиларах дуя дола, балха йизача стажах доагlа пенси.

Юрта боахама предприятешка болх беш болча пенсионерашта — болхлошта 1970 шера 14 мая дена йоккха хиларах доагlа балха йизза йоацача стажах дола пенси дизза дlалу.

Пенсионераш балха юкъезаро, къахьегама ветераний йоакхо яро йиш хулийтаргьа производстве зехьа йоаш йола балха ха лоаръе, кхы тlаьца квалифицировании болхлой штат хилийта.

Нийса гlулакх да шоай заседанешка, къахьегамхой социальни Іалашбара дешашка хьежача къахьегамхой депутатий районни городскойи советаша дер. Боккха лоархlам болаш да цу заседанешка яь решенеш кхоачашъяр, уж кхоачашъяра тlахьожам лоаттабар, кхоачамбоацараш дlададоа. Цу гlулакха йоккха лоархlам болаш а къахьегамхой социальни Іалашбара бокъонаш лораеш лехкарийла йола социальни Іалашон отделаши профсоюзаши.

Л. ОСИПОВА,
Нохч - ГlалгlаЙ АССР социальни Іалашон министр лаьмагlчьа.

ЮХА А ВlАШАГlКХЕТАРГБОЛАШ

Тlехь-тlехьагlа совбувлаш латт Карелe Нохч - ГlалгlаЙчен литератураи искусстваи деной толам. Республика газеташкеи радиои гlолла чlоагlа хестаеш шоашта яйза Нохч-ГlалгlаЙ илли халхареи ансамбль шоайнга еннача хана Іалаьмате гlадбахар Онежски озеро къаьбаседатахьа уллача Медвежьегорск яхача города къахьегамхой.

Цу хана Петрозаводске выступленеш еш хилар РСФСР халкъа артиста Эсамбаев Махьмуда кулгал деш йола Нохч-ГlалгlаЙ пачхьалкхеи филармоне эстрадни коллектив. Шаькха а цlаьхха а юха вехаш сцена тlара дlавалийтац зрителаша тайп-тайпарча халкъий Іалаьмате хоза халхараш дена вола дунен дуккхача мехкашка цlи хеза башха говза халхархо.

9-ча июле Онежски тракторни заводa къахьегамхошца вlашагlкхийттар вай писателаш. Цига цхьоалагlчен шоллагlчен механически цехашка хилар, гулбеннарча шоай произведенеш бийшар.

Юххера дlабоахаш шоай хьаьштаи памятни совгlаташ делар фусамдаьша.

Цу дийнахь сарахьо Нохч-ГlалгlаЙчен писателаши композиторашии Карелe къулба-малхбузенгахьарча Олонец яхача городе хилар. Песецийн норкайн цlокилгаш тоаеча Котк озерски зверосовхоза къахьегамхошца вlашагlкхийттар уж.

Боккхача безамца тlаийцар Нохч-ГlалгlаЙчен литератураи искусстваи викалаш Олонецки культура цlагlа гулбеннача чкъарий лувнаращеи Советски Эскаре гlулакхдерашеи. Царна хьалхашка къамаьл дир вай республика культура министра В. А. Татаева, СССР писателей союза Нохч-ГlалгlаЙ правлене председателa Р. С. Ахматовас. Цул тlехьагlа шоай стихаш йийшар Мамакаев Мохьмада, Чахкиев Саlида, Музаев Нурдина.

10-гlа июль. Іурра дена саррала выступленеш еш хилар еррига а творчески коллективаш. Нохч-ГlалгlаЙчен композитораш «Авангард» яхача кемаш деча заводе хилар. Хlаьта писателаш республикански пионерий Двореце къоначa зрителашца вlашагlкхийттар. Цу дийнахь СССР писателий Союза Карельски Нохч-ГlалгlаЙн республикай правленей вlашагlкхийтта заседани хилар. Вежараьха йолча шин республикай литератураш кхы дlахо а вlаши гlулакхаш леладергдолa накъаш белгалдир писателаша.

Сарахь Карелe писателашца цхьана телезрителашта хьалхашка выступленеш йир вай писателаша. Хlаьта Петрозаводска къахьегамхоша дехарах программах доацаш цхьаькха а концерт делир цу дийнахь Эсамбаев Махьмуда кулгаллдеча ансамбла. Белгалде деза Карелe шоаш яьккхача хана цу коллективо 5 эзар сага гlулакх даьлта.

Карельски АССР Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота елар цу ансамбла коллективана.

Карелe шоаш яьккхача тlехьарча шин дийнахь (11—12-ча июле) Петрозаводска культураи салоlачеи парка Зелени театрей телевидене гlоллеи выступленеш йир иллеи халхареи ансамбла артисташа. Хlаьта 12-ча июле сарахьа Нохч-ГlалгlаЙчен культура еррига творчески коллективаш цхьаи метте гульелар. Карельски АССР-е дlахьош хинна Нохч-ГlалгlаЙчен литератураи искусстваи денош дlакъайлар. Дукха нах гулбеннабар шоашта дукхабелабенна доттагlий накъабоалача Карелe шоаш яьккхача юкъа къахьегамхошта дийна гlулакх дарах Карельски АССР Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота елар Нохч-ГlалгlаЙчен писателаштеи композитораштеи.

Селхан сарахь «Арктика» яхача лаьрхlача поездаца Мурманске бахар Нохч-ГlалгlаЙчен литератураи искусстваи денош дакъа лоацараш. Укхаза 10 дийнахь хургба уж шоай къаман культура дlайовзийташ.

БАЗОРКИН Идрис,
(телефонаца).

ЮРТБОАХАМА КЪАХЬЕГАМХОЙ БОЛЧА

Массехк бутт мара баьннабац Нохч - ГlалгlаЙ автоуправлене Грозненски № 1 йолча пассажирски автопарке художественни самодеятельность вlашагlъелла. Цига болх беш я эрсийи нохч - гlалгlайи иллейи халхарийи ши кружок. Цу лоацача хана республикерча цхьадолча боахамашка, иштта Грозерча предприятешка дика концерташ а уттадеш дlайовзийтай ше художественни самодеятельноста коллектив.

Цу коллективе дакъа лоацараш дукхагlа хилийтара чlоагlа йоакхо ю, пассажирски автобоахама кулгалхоша.

Хьалха дlадахача шерашка цига цlаккха хинна йоаца художественни самодеятельноста дика коллектив вlашагlъеллай цар. Художественни самодеятельносте дакъа лоацаш бараштa мел эша костюмаш боахама культурно-массови мероприятей фонда чотах ийца кийчъяьй.

Укх деношка шоай шефаш болча, Урус - Мартановски района «Гехинский» совхоза къахьегамхой болча яхар пассажирски автобоахама художественни самодеятельность. Цlеча байракхашца, плакаташца дика кийчъяьр художественни самодеятельносте дакъе лоацараш автобоахама кулгалхойн шоаш йолаш хинна массехк автобуси машини. «Тха автобоахама болхлой салам да шуга «Гехинский» совхоза къахьегамхой» яха доккхийча алапашца язъдаь плакат доал автобуса тlа хьаьлтеда.

Делкъийна салоlача хана, 12 сахьат даьлча автобоахама художественни самодеятельность дlакхаьчар совхоза централни токе. Чlоагlа дог гlоздаьнна безаме тlаьц шоай шефаш совхоза болхлоша, кулгалхоша. Дикка цlей а хинна дlаэттар церна из массехк сахьат.

Центральни токе массехк минут ялаелехьа дукха вlашагlкхийтар совхоза болхлой, шофераш, комбайнераш, кхьбола специалисташ. Массане а раьза хинна тlоараш а детташ тlайийцар художественни самодеятельноста эрсий кружоке дакъе лоацараша аьйна массехк илли. Иллеш къьястта дика аларах бариал хьаор совхоза болхлоша кондуктора нов. Матюха, шофера нов. Абдулкадырова, кхычарна.

Нохч - ГlалгlаЙ иллейн халхарен кружоке дакъа лоацараша а массови халхараш, боккхийча нехьа халхар, «Хьаста керте» яха халхар, беламе халхар, кхыдола халхараш дир, иллеш даьхар. Къьастта раьза хинна чlоагlа тlоараш деттар дезала Насеевгlар халхар дича. Художественни самодеятельносте дакъа лоацаш ва шофер А. Несеев, цун сесаг контролер К. Несеева, Цар кlаьнки йиlиги. Дика иллеш даьхар кондуктора М. Айдамировас.

Шоай шефий концерта чlоагlа раьза хинна баркал яхаш бир совхоза болхлой. Концерт чакхдаьлча совхоза болхлоша дlахо йодача хана ялат чуэцача, хьайбай продуктивность лакхъеча, боахама кхыйолча участкашка дика къахьегама толамаш лахар ловши, лоацача хана доа а ца деш ялат чуэцар ловши лоаца а боаккхаш къамаьл дир пассажирски автопарка директора С. Ю. Аушева. Шоай шефашта баркал а оалаш лоаца къамаьл дир «Гехинский» совхоза директора нов. Наурбиева.

Цул тlехьагlа районе хозача моттигашка хьожаш салоlаш хилар Грозненски автопарка болхлой.

Укх денашка цу тайпара концертиш оттадергда автобоахама художественни самодеятельноста коллективо телевидене гlолла, Кирова цlерагlча парке, кхычахьа.

Б. КОСТОЕВ.

СУРТА ТlА: художественни самодеятельносте дакъа лоацараш халхар деш ба.

И. Плиева сурт.

ХIама ха ловрашта

ХlАМА ХА ЛОВРАШТА

Цхьан хана шоана а бlаргаца хьаькаш цхьанкха а оалхазар дац бов йоацар. Хlаьта тхьамаш доацача киви-киви яхача оалхазара ду фуьеш шийла дихьазе зlамагlа мара дац.

Лекъ — эггара чlоагlчlа мараьлуш доле оалхазар. Дуецаш да, нагахьа санна лекъа кlоргlа наьккъал дихьа йоала езаш нийсделча цар из укх тайпара ду язаш: хьалхагlа дlайолалу наха ше, наькъе юкъхьа ше кхаьчача хьана гоннахьа дlаькъе а хьежа ший бершта тlаьхьа юха йода из. Нийна тlехха - тlехьа долалу зlамига оалхазаргаш а. Хlаьта массанел тlаьхьа воагlаш хул да. Цудухьа неггахь мара зоаеш дац лекъ машина кlал ялай ванна.

* * *

ЭГГАРА КЪАЬНАГlА ЙОЛА ГА

Цу тайппара га кореный Якусима яхача японски гlайре тlара. Из я кедр. Гонахьара йистача 16 метр сома хилар из. Іинмехоша электронни приборий новкъосталца даьча токкамаша хьаьенхад из хи бола 7200 гертга шу хилар.

* * *

МИНИ-АЛЬПАШ

НИДЕРЛАНДЫ. «Чуккийтта лаьтта» яхаьга де из. Берригa а, моллк шаьре моттиг я, кхаметтаa форддал йозагlа а а цкъаьцца йола моттигаш. Тlаккха фу йоамаш да уж укхаза хургдараш! Дукхагlа из бахьан долаш да 48 метр мара лакха боацача гувлгах голландцаша доккхаш даш хилар. «Мини-Альпаш» аьнна цlи тиллай цар цох.

* * *

ТlОА САГАРИ АЗОТИ

Азотни удобренеий Іалама фабрика я... молни (тlоа сагар). Атмосферни электричества разрядий аьнанех хьакул азота окись. Цудукъе теманийна дац вай лаьттай цхьаь шера дапхеха догlан хишца цхьа миллион тонни азот хилар.

КlУВСАЛУШ ДОЛА ЧКЪАЬРИЙ

Долеш да хувцеш ничун лаьттеи дика чкъаьрий (Іалама меттаца перкофталмус оал царех). Цар даьзе Малбузен Африка я.

Хи чура хьаера а даьле гамаштlа къегlа а кlувсалуш шоашта ра хlама (насекомеш) луьц цар. Нагахьа санна цу тайпара чкъаьрий хи чура ара ца довлаш дукха дуса, уж доврга, кlана фалме дукха Іелаш уж хи чу. Цу тайпарча чкъаьрий ваьар амфибей ваьаре тара да.

* * *

КlАЙ ЦlИЙ ДОЛА ЩУКА

Индийски океанеи Кергелен яхача гlайренна юхе кlанзалца цlаккха а ца хиъне щука яха чкъаьра лаьцаб: цун цlий хьиа санна чекхсадоагlаш да. Цу тайпара цхьаькха а чагlъьра лаьцаб Антарктида Буве яхача гlайрен юхе.

Тоххамаш дича гучадаьлнадар уж санна долча неггахьа мара нийслуш доацaчe чкъьярий цlий е гемоглабин а а эритроциташ а йоацаш хилар. Хlаьта железо яха элемент цlе цlий долча чкъаьрел 10-зза кlезигагlа я.

«Сельская жизнь» яхача газета тlара.

ХАОТТАМ

Тахан республике гlоалаш Грозней дувцалуш морхаш а йолаш, зам а къуваьлаш, къилбаседа - малхбоалехьара гlаьххьача боареме мух а хьехкаш ха хила а фегара температура республике гlоала 23—28 градус. Грозне 21—26 градус йlоахал йолаш хила а тарлу. Дlахорча шин дена буса дувцалуш морхаш а йолаш дукхагlча даькъе йолчаи а йоацаш хьаьа лостам боацаш, гlийло, гlаьххьача боареме кхоачаш мух а хьехкаш ха хилеи фегара температура буйсанa 14—19, дийнахь 25—30 градус йlовхал йолаш хилеи тарлу.

Метеостанци.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

ЛадувгIа, хьажа

14 июль

РАДИО

6.00 — «Юрта Іуйре» (эрсий меттала). 6.45 — Ашараш. 6.50 — Хоамаш. 7.00 — Москва. 7.20 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор. 7.28 — «Серало» газета обзор. 7.35 — Москва. 8.15 — Передачай программа. 8.22 — Лист. Концерт. 8.45 — Ленина вагкетацца яха корреспонденци (эрсий меттала). 9.00 — Москва. 16.00 — «Цlир лахар» яха Шипулина дувцар (гlалгlай меттала). 16.20 — «Къона тlехье» (гlалгlай меттала). 16.35 — «Юртара коммунисташ» яха корреспонденци (гlалгlай меттала). 16.50 — Иллеш, ашараш, халхара ашараш. 17.15 — Цун чаччар яха очерк (нохчий меттала). 17.30 — Керда хоамаш (гlалгlай меттала). 17.35 — «Вай индустриальни мохк» (эрсий меттала). 18.00 — Керда хоамаш (нохчий меттала). 18.13 — Керда хоамаш (эрсий меттала). 18.30 — Москва.

ТЕЛЕВИДЕНИ

17.00 — Школьни каникулий денощка. «Сатоссача хана вийнар» яха художественни фильм. 17.55 — Передачай программе. 18.00 — Телевизионни кердадераш (нохчий, эрсий меттала). 18.25 — Музыкальни перерыв. 18.30 — Іалаьман — доттагlий клуб. 18.60 — Дунен халкъашта юкъера обозрени. 19.00 — Концерт. Музыкальни клеташца бераш кхедара йола дунен халкъашта юкъера общества кlелагlа конференци. Съездий Кремлевски дворецера передача. 22.00 — Передачай программа. 22.05 — Советски кино мастераш. Ефим Капелян.

ТЕЛЕВИДЕНИ

17.55 — Передачай программе. 18.00 — Телевизионни кердадераш. 18.10 — Хоамаш. 18.15 — НОТ юрта боахаме (нохчий меттала). 18.30 — Ялат чуэцаш латт. 19.00 — «Хьа дай дегlаухаш латта, лаьтта». 19.15 — Киножурнал. 19.25 — Гражданскаи обороне хьакъелаа йола беседа. 19.40 — Шоана, бераш! 20.10 — 1970-ча шера ленински преме лауреаташ. 20.30 — Передачай программа. 20.35 — Щепкин цlерагlйолча Сумски пачхьалкхен музыкально-драматически театра спектакль.

Х О А М

Ахкан замалахь фегара температура лакхъяларца дувзаленна тунгилгашкара фо цхьан юкъа хьал ца озаш сецаш хул газови колонкех пайда эцача хана.

Цудухьа газови колонка болх бе йолаллийталехьа а хlаьта иштта цо болх беча хана а тунгилгашкара фо. хьалъозий-озаций хьожийла могаду.

Цу гlулакха лоталь цlилеторг газови колонка лаккерча колпака кlал дlатlахьожа мара езац.

Нагахь санна ала колпака кlал дlачуузабеш бене е юха арабетте, тунгилга чура фо хьалъозаш яц, газови колонках пайда эца могадац — вахара кхераме да.

Дагаклабалаш хадлеза керда фо чуэхийтеи ванна латтача цlагlа фо чухеттадалийтеи лаьрхlа нагlарех доалла Іургаши желюзий ли (вентиляционни) решеткаш дlакъовла вlалла мегарг ца хилар.

Вlашагlехьа йоацача газови колонках пайда эца мегаргбац.

Иштта моттиг нийсъелча, газови боахама эксплуатационни цехашка телефон тоха контрольни журнала тlа язъьеча номерагlа, хlаьта еза Іоуве — аварийни службага укх номерагlа:

городеи Октябрьски районех — 0.4,

Старопромысловски районе — 0,36.

Тунгилгашкара фо хьал ца озаш хуле, домоуправленега е ший лоlамеча пожарни обществага аль.

«Грозгоргаз» трест.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, Ленина улица, 11 (3-гlа этаж). Телефонаш: редактора—3-44-90; редактора зам. — 3-39-11; бехктокхама секретаре — 3-34-38; партийни вахарен, культурин, промышленностен отделий — 3-42-30; Юрта боахамийн письмойн отделий — 3-[illegible].

«Грозненский рабочий» издательства типографи. Революцен проспект, 7/84.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Ленина, 11 (3-й этаж). Телефоны: редактора—3-44-90; зам. редактора—3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни, культуры, промышленности — 3-42-30; отделов сельского хозяйства и писем — 3-[illegible].

Типография изд-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции, 7/84.

СФ05144. Заказ № 5488.